

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**PRIMERJALNA ANALIZA POROČANJA O TRAJNOSTNEM
RAZVOJU V IZBRANIH SLOVENSКИH PODJETJIH**

Ljubljana, avgust 2023

KATJA LUKANČIČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Katja Lukančič, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Primerjalna analiza poročanja o trajnostnem razvoju v izbranih slovenskih podjetjih, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Marko Hočevarjem.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta(-ke): _____

KAZALO

UVOD	1
1 TRAJNOSTNI RAZVOJ	3
1.1 Dimenzije trajnostnega razvoja	5
1.1.1 Okoljski vidik	6
1.1.2 Ekonomski vidik.....	7
1.1.3 Družbeni vidik	8
1.2 Razlika med družbeno odgovornostjo in trajnostnim razvojem	9
2 POROČANJE O TRAJNOSTNEM RAZVOJU	11
2.1 Standardi in smernice za poročanje o trajnosti	12
2.1.1 Smernice GRI in razkritja.....	13
2.1.2 Standardi ISO	14
2.1.3 Smernice OECD	15
2.1.4 Standardi ESRS	15
2.2 Poročanje o trajnostnem razvoju v Sloveniji	18
2.2.1 CSRD.....	19
2.2.1.1 Ključne razlike o razkritjih nefinančnih informacij z vpeljavo CSRD.....	20
2.2.1.2 Časovnica poročanja za podjetja	23
2.2.1.3 Vloga revizorjev.....	23
3 KEMIJSKA INDUSTRIJA	24
3.1 Pot prehoda k trajnosti kemijske industrije v EU	26
3.2 Farmacija	27
3.3 Kemijska industrija v Sloveniji	28
3.3.1 Predstavitev izbranih podjetij v kemijski industriji v Sloveniji	30
3.3.1.1 Lek d.d.....	30
3.3.1.2 Krka d.d	30
3.3.1.3 Cinkarna Celje d.d.....	30
3.3.1.4 Tomplast d.o.o.....	30
3.3.1.5 Plastika Skaza d.o.o	31
4 ANALIZA POROČIL IZBRANIH SLOVENSkih PODJETIJ	31
4.1 Analiza rezultatov	33

4.1.1	Okoljski vidik	34
4.1.2	Družbeni vidik	36
4.1.3	Ekonomski vidik.....	37
4.2	Opisna primerjava poročil med poslovnima letoma 2022 in 2021	38
4.2.1	Krka d.d.	38
4.2.2	Cinkarna Celje d.d.	41
4.3	Ključne ugotovitve in priporočila.....	45
SKLEP	48
LITERATURA IN VIRI	49
PRILOGA	53

KAZALO SLIK

Slika 1:	Cilji trajnostnega razvoja 2030	4
Slika 2:	Vidiki trajnosti v obliki treh stebrov	5
Slika 3:	Družbena odgovornost podjetij	10
Slika 4:	Modularni, povezani standardi GRI.....	14
Slika 5:	Standardi ESRS	16
Slika 6:	Informacije v zvezi z nematerialnimi viri	21
Slika 7:	Shema surovin in izdelkov evropske kemijske industrije, ki je prisotna v številnih vrednostnih verigah in ima pomembno vlogo na poti k podnebni nevtralnosti	26
Slika 8:	Podatki o kemijski industriji v Sloveniji	29
Slika 9:	Prihodki kemijske industrije po segmentih	29
Slika 10:	Delež doseženih točk podjetij pri okoljskem vidiku	35
Slika 11:	Delež doseženih točk po področjih pri okoljskem vidiku za posamezna podjetja.....	35
Slika 12:	Delež doseženih točk podjetij pri družbenem vidiku	36
Slika 13:	Delež doseženih točk po področjih pri družbenem vidiku za posamezna podjetja	37
Slika 14:	Poročanje podjetij o ekonomskem vidiku	38
Slika 15:	Matrika bistvenosti.....	39
Slika 16:	Emisije TPG v zrak	40
Slika 17:	Delež doseženih točk pri vidikih trajnosti za leti 2021 in 2022	44
Slika 18:	Primerjava deleža doseženih točk pri okoljskem vidiku po področjih za leto 2021 in 2022	44
Slika 19:	Primerjava deleža doseženih točk pri družbenem vidiku po področjih za leto 2021 in 2022	45
Slika 20:	Primerjava poročanja po vidikih izbranih podjetij za poslovno leto 2021.....	47

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Vprašalnik.....	1
----------------------------	---

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

BDP – bruto domači proizvod

CDP – (angl. Carbon Disclosure Project); Projekt razkrivanja ogljičnega odtisa

CEFIC – (angl. European Chemical Industry Council); Svet evropske kemijske industrije

CSR – (angl. corporate social responsibility); družbena odgovornost

CSRD – (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive); Direktiva o korporativnem poročanju o trajnostnem razvoju

EFRAG – (angl. European Financial Reporting Advisory Group); Evropska svetovalna skupina za finančno poročanje

ESG – (angl. environment, social and governance); okolje, družba, upravljanje

ESRS – (angl. European Sustainability Reporting Standards); Evropski standardi trajnostnega poročanja

EU – (angl. European Union); Evropska unija

GHG – (angl. Greenhouse Gas Protocol); Okvir za merjenje toplogrednih plinov

GRI – (angl. Global Reporting Initiative); Organizacija za standardizacijo

ISO – (angl. International Organisation for Standardisation); Mednarodna organizacija za standardizacijo

KPI – ključni indikatorji

NFRD – (angl. Non-Financial Reporting Directive); Direktiva o nefinančnem poročanju

OECD – (angl. The Organisation for Economic Co-operation and Development); Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj

POR – (angl. Responsible Care); Program odgovornega ravnanja

PRI – (angl. Principles for Responsible Investment); Principi za odgovorne naložbe

SASB – (angl. Sustainability Accounting Standards Board); Odbor za računovodske standarde trajnosti

SFRD – (angl. sustainable finance disclosure regulation); Direktiva o razkritju trajnostnega financiranja

UNGC – (angl. United Nations Global Compact); Globalni dogovor Združenih narodov

ZGD – Zakon o gospodarskih družbah

UVOD

Človeštvo bi bilo brez znanja in stalnega pridobivanja novih znanj skozi čas še vedno v začetni fazi razvoja. Razmere za življenje se brez napredka in uporabnih odkritij namreč ne morejo izboljšati. Uporabna odkritja in posledično tudi znanje se večinoma pridobivajo s sistematičnim raziskovanjem in nenehnim razvojem.

Raziskovanje izvira iz človeške radovednosti o vzrokih in posledicah različnih pojavov, kar lahko pripelje do preizkušanja različnih postopkov za pomoč pri pojasnjevanju vzrokov in posledic specifičnih stvari. Z vztrajnostjo in novimi odkritji je moč priti do uporabnih spoznanj, ki nam v prihodnosti omogočijo reševanje različnih problemov in navsezadnje pomagajo izboljšati samo kakovost življenja.

Za nadgradnjo že pridobljenega znanja se lahko uporablja tudi razvoj. Pri tem se določeni postopki oziroma pojavi skušajo doseči na čim bolj učinkovit in dandanes tudi trajnostni način. Znanje, ki smo ga v preteklosti že pridobili, se shranjuje in posreduje na različne načine (npr. s knjigami, znanstvenimi članki, revijami in drugimi mediji), s posebnim poudarkom na izobraževalnih ustanovah, ki znanje širijo med generacije. Pomembno je, da se znanje, ki ga pridobimo, nadgrajuje in razvija, da lahko sledimo hitremu napredku in spreminjajočim se potrebam družbe.

Raziskovanje, razvoj in znanje pa niso pomembni le za posameznike, temveč tudi za podjetja, saj lahko podjetje z njihovo pomočjo napreduje in raste. Podjetje tako ni nujno omejeno na prej pridobljeno znanje, temveč lahko razširi svoje poglede, hkrati pa tudi širi možnosti delovanja na različnih področjih, tudi z različnimi specializacijami za različna področja. Rast in razvoj podjetja sta zelo pomembna, saj lahko podjetje z njima izkoristi svoje konkurenčne prednosti. Podjetje izkorišča prednosti večje proizvodnje in s tem pridobi ekonomijo obsega, s katero poveča svojo profitabilnost, kar je ključno za dolgoročno uspešnost podjetja.

Vlaganje v raziskave in razvoj je za podjetja ključnega pomena, saj se s tem izboljša kakovost izdelkov in storitev, obenem pa na trg pridejo tudi novi izdelki, ki zadovoljujejo potrebe in želje kupcev. Podjetja, ki proizvajajo lastne produkte in so hkrati tudi razvijalci novosti na trgu, za pridobivanje omenjenih prednosti vlagajo večje količine sredstev v raziskave in razvoj. S tem lahko podjetje pridobi patent oz. ekskluzivno pravico do proizvodnje nekega produkta. Ta jim za določen čas prinese tudi konkurenčno prednost, ki pa je omejena na časovno obdobje pravice.

Razvoj je nedvomno eden izmed pomembnejših dejavnikov današnjega sveta, saj nas vodi naprej in nam zagotavlja boljšo prihodnost.

Inovacije, ki izvirajo iz razvoja, prinašajo uporabno vrednost za nas in prihodnje generacije. Obenem vplivajo tudi na druge vidike našega življenja, bodisi pozitivno ali negativno. Kot primer lahko navedemo motor z notranjim izgorevanjem, ki nam že daljše

časovno obdobje omogoča transport in delovanje raznih strojev z omenjenim pogonskim agregatom. Kljub številnim prednostim, ki jih motor prinaša, pa se pri procesu pretvarjanja goriva v energijo tvorijo izpušni plini, ki negativno vplivajo na okolje. Negativni vplivi na okolje povzročajo njegovo degradacijo. Zaradi naraščanja negativnih vplivov na okolje so se tudi življenjske razmere na našem planetu dodobra spremenile in začele z leti predstavljati resno grožnjo za zdravje ljudi, še večjo grožnjo pa za obstoj našega planeta prihodnjih generacij.

Kot odgovor na slabšanje življenjskih razmer se človeštvo usmerja tudi k razvoju, ki ne bi imel tolikšnih negativnih vplivov na okoljsko, gospodarsko in družbeno okolje. Tak način razmišljanja oz. razvoja se imenuje trajnostni razvoj; ta se ne osredinja le na kratkoročne koristi, temveč upošteva dolgoročne učinke na okolje, družbo in gospodarstvo.

Ohranjanje planeta je postalo način razmišljanja in vizije ne le posameznikov, temveč tudi gospodarskih družb, zaradi česar si vse več podjetij prizadeva poslovati na način, ki bi podpiral trajnostni razvoj. Trajnostni razvoj pa je tudi osrednja tema magistrskega dela. V poslovnem svetu postajajo čedalje pomembnejše trajnostne proizvodne verige, v kateri vsi člani poslujejo v skladu s smernicami trajnostnega razvoja. Glavno vprašanje je, ali izbrana slovenska podjetja v svojih poročilih ustrezno in zadostno poročajo o elementih trajnostnega razvoja. Ti namreč ločujejo trajnostno naravnana in odgovorna podjetja, ki stremijo k optimizaciji družbe in okolja, od tistih, ki v svoja poročila dodajo zgolj zakonsko predpisane elemente. Odločila sem se, da se bom v magistrskem delu osredotočila na podjetja, ki delujejo v sektorju kemijske industrije, saj velja za izjemno pomembno gospodarsko panogo. Če se ozremo okoli sebe, skoraj ne najdemo izdelka, ki ne bi bil povezan s kemijo. Kemijska industrija velja za enega izmed večjih onesnaževalcev okolja, obenem pa prav na tem področju ostaja širok prostor za izboljšanje proizvodnih procesov, uporabo čistejših energijskih virov, zmanjšanje porabe surovin in energije, recikliranja itd. Svet EU je poudaril, da je to sektor, ki zagotavlja rešitve, ponuja širšemu svetu napredne trajnostne materiale in tehnologije, obenem pa tudi zagotavlja trajnostne rešitve številnih globalnih okoljskih problemov.

Namen magistrskega dela je prikazati trajnostni razvoj in poročanje o njem, predstaviti sektor kemijske industrije ter analizirati poročanje o trajnostnem razvoju izbranih slovenskih podjetij, ki delujejo v sektorju kemijske industrije.

Trajnostno poročanje bo postalo v prihodnjih letih obvezno za širši nabor podjetij, saj bo nova Direktiva o korporativnem poročanju o trajnostnem razvoju nadomestila Direktivo o nefinančnem poročanju. V magistrskem delu se bom tako dotaknila tudi te teme, saj prinaša veliko sprememb in izzivov za podjetja, ki bodo po novem zavezanci za poročanje o trajnosti v svojih letnih poročilih.

Cilj raziskave je narediti kakovostno primerjavo poročil (pregled letnih poročil oz. samostojnih poročil) o trajnostnem razvoju v izbranih podjetjih v Sloveniji, ki delujejo v

sektorju kemijske industrije. Prav tako je cilj preučiti literaturo na področju trajnostnega razvoja in se spoznati s smernicami in standardi poročanja.

Magistrsko delo bo sestavljeno iz dveh delov. Prvi del bo teoretični; zanj bom uporabila sekundarne podatke, zbrane na podlagi teoretičnih ugotovitev iz domače in tuje literature ter znanstvenih člankov, ki se navezujejo na trajnostni razvoj. Predstavila bom trajnostni razvoj in njegove dimenzije, razliko med družbeno odgovornostjo in trajnostnim razvojem, poročanje o trajnosti, smernice, standarde ter kemijsko industrijo.

V drugem, empiričnem delu bom prikazala, kako izbrana slovenska podjetja poročajo o trajnostnem razvoju, in njihovo ustreznost glede na zakonodajo v obstoju. V pomoč mi bodo slovenska zakonodaja, smernice in letna poročila izbranih podjetij. Na podlagi opravljene analize bom podala ugotovitve in priporočila za posamezna podjetja.

Sklep magistrskega dela temelji na ugotovitvah opravljene analize primerjave poročil o trajnostnem razvoju. Na koncu je naveden seznam uporabljene literature in virov.

1 TRAJNOSTNI RAZVOJ

Trajnostni razvoj (angl. sustainable development) ima številne različne definicije, saj ga vsak posameznik ali institucija lahko opiše z drugačnimi besedami. Za opredelitev trajnostnega razvoja se najpogosteje uporablja definicija, ki jo je Organizacija združenih narodov leta 1987 objavila v poročilu Naša skupna prihodnost (angl. Our common future). Poročilo se imenuje po takratni norveški premierki (poročilo komisije Brundtlandove) in opredeljuje trajnostni razvoj kot »razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti, ne da bi pri tem ogrožal možnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje lastne potrebe« (Elliott, 2018, str. 8).

Trajnost zajema vključevanje načel in praks v delovanje organizacij. Pri tem si nekatere države bolj, druge manj prizadevajo za trajnost. Trajnosti dajejo okvir kultura, stališča, vrednote, cilji in prakse. Organizacije se trudijo trajnostni razvoj s strategijami vključiti v svoje izdelke, storitve in poslovne procese. Organizacije, ki razvijajo trajnostno strategijo, težijo k zmanjšanju uporabe naravnih virov, ohranjanju ekološkega ravnovesja, zmanjševanju stroškov pri uporabi energije in vode, ponovni uporabi odpadkov in s takšnim pristopom izboljšati kakovost življenja v družbi (Vezjak, 2022).

Trajnostni razvoj se deli na tri medsebojno odvisne stebre: okoljskega, ekonomskega in družbenega. Zahteva uravnoteženost vseh treh stebrov in obenem razmislek, kako doseči socialno pravičnost, gospodarsko blaginjo in zdravo okolje. Koncept trajnostnega razvoja lahko predstavimo tudi kot trojni izid (angl. tripple bottom line). Ta prikazuje model za ocenjevanje podjetij, pri katerem se poleg finančnega vidika upošteva tudi vpliv podjetja na družbo in okolje. Trojni izid enakopravno obravnava vse tri stebre. Koncept je uvedel John Elkington, ki je obenem uvedel tudi izraz 3P: »people, planet, profit«, kar pomeni

ljudje, planet in dobiček. Ekonomski vidik meri s finančnim dobičkom, medtem ko za drugi dve področji ni opredeljenega sistematičnega načina merjenja (Purvis, Mao & Robinson, 2019; Vezjak, 2022).

Kot sinonim za trajnostno poslovanje se je uvedla tudi kratica ESG (angl. environment, social and governance), ki poleg okoljskih in družbenih dejavnikov poudarja korporativno upravljanje. Korporativno trajnostno upravljanje pomeni upravljanje organizacije na način, ki vključuje tako dolgoročne interese organizacij kot tudi družbene interese, interese zaposlenih in interese deležnikov (delničarji, kupci, dobavitelji, lokalne skupnosti, državni organi). Največkrat se ESG sicer uporablja kot merilo pri izbiri naložb v finančnem sektorju (Vezjak, 2022).

»Idealna« trajnost bi pomenila, da organizacije povečujejo kakovost storitev in produktov, pri tem pa ne povečajo proizvodnje oz. potrošnje. Če bi želeli, da bi bile organizacije resnično trajnostne, bi morale odpraviti vse odpadke in izpuste ter uporabljati le materiale, pridobljene iz obnovljivih virov. To je v praksi sicer nemogoče izvedljivo, saj si podjetja prizadevajo k nenehni rasti, kar ustvarja več odpadkov in izpustov ter dolgoročno pomeni manj virov.

Leta 2015 so države članice Združenih narodov sprejele agendo 2030, ki opredeljuje 17 ciljev trajnostnega razvoja (prikazani so na sliki 1). Vizija agende temelji na preobrazbi našega sveta in zgraditvi okvira globalnega razvoja. Glavni namen je odprava revščine, zaščita planeta in zagotovitev miru ter blaginje do leta 2030. Za doseg te ciljev so odgovorne posamezne države in njene institucije (UN ECLAC, 2018).

Slika 1: Cilji trajnostnega razvoja 2030

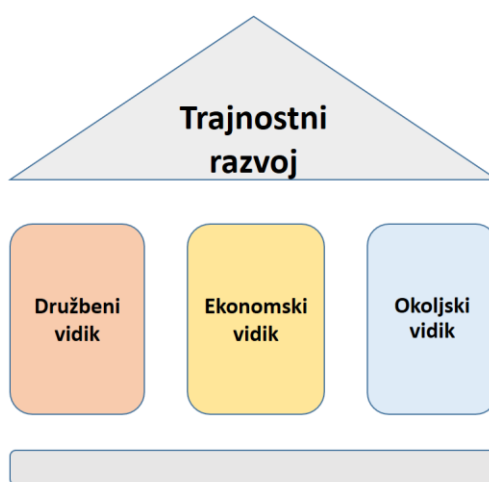

Prirjeno po OZN (brez datuma).

1.1 Dimenzije trajnostnega razvoja

V obliki treh stebrov lahko ponazorimo vidike trajnosti, ki jih prikazuje slika 2. Vidik organizacije oz. tako imenovani notranji vidik se nanaša na dosego ekonomskega uspeha. Pri tem sledi viziji, da se zapusti dovolj virov za zadovoljitev sedanjih in prihodnjih potreb, da se spoštljivo obravnavajo vsa živa bitja in da se nadzira oz. prepreči onesnaževanje na področju organizacije. Zunanji vidik ali tako imenovan vidik širše družbe se zavzema za dosego ekonomske blaginje v družbi, da se zapusti dovolj virov za zadovoljitev sedanjih in prihodnjih potreb družbe, da se zaščitijo ekosistemi, tako da bodo živa bitja v njih lahko preživela, da se omeji oz. prepreči onesnaženje zunanjega okolja ter se hkrati tudi zavzema za spoštovanje potreb ljudi zunaj organizacije (Purvis, Mao & Robinson, 2019; Vezjak, 2022).

Slika 2: Vidiki trajnosti v obliki treh stebrov

Prirejeno po Purvis, Mao & Robinson (2019).

Pojem trajnostni pristop trojnega izida se vključuje v poslovne odločitve in povezuje lastnosti trajnostne organizacije. Takšen pristop ponuja drugačen pogled na uspešnost poslovanja in presega miselnost menedžerjev, da je pomemben le dobiček. Podjetja zaradi trajnostnega razvoja sledijo uresnitvi svojega poslanstva in si prizadevajo, da ne vplivajo škodljivo na okolje, so družbeno »prijazni« in obenem družbeno odgovorni. Da organizacija lahko doseže cilje trojnega izida, morajo biti ti usklajeni s temeljnimi cilji podjetja in implementirani v strategije podjetja. Cilje je treba medsebojno uskladiti in jih opredeliti z vsemi deležniki, saj so ti pogosto v nasprotju s ciljem kratkoročnega dobička. V današnjem svetu praktično že vsi deležniki pričakujejo, da je podjetje družbeno odgovorno in upošteva koncept trojnega izida. Ko so cilji zastavljeni, jih je treba izvajati in tudi spremljati učinkovitost pri njihovem doseganju (Cerkvenik & Rojnik, 2014).

1.1.1 Okoljski vidik

Okoljski vidik (angl. environmental aspect) je eden izmed treh glavnih vidikov, ki skupaj tvorijo trajnostni razvoj. Na trajnostni razvoj lahko gledamo kot na razvoj, ki skuša zagotoviti, da bodo zanamci dobili okolje v približno enakih razmerah, kot ga imamo današnje generacije. Če želimo to doseči, se moramo resno lotiti okoljske problematike. Varstvo okolja je ob vseh zunanjih dejavnikih nujno potrebno. Okoljski vidik se osredotoča na naš planet – na vodo, energijo, kmetijstvo, biotsko raznovrstnost, ribe, gozdove in zrak. Ukvarja se s porabo naravnih virov, ravnanjem z okoljem in preprečevanjem onesnaženja. Ohranitev okolja, kot smo ga navajeni, pomeni hudo težavo za današnjo družbo, saj je število težkih onesnaževal veliko in priča smo globalnemu segrevanju. Rast prebivalstva, razvoj in gospodarska rast so dejavniki, ki so povzročili povečan izpust toplogrednih plinov in več odpadkov ter s tem povzročili onesnaženje na zemlji. Ozračje se segreva in vse preveč smo priča ekstremnim vremenskim pojavom. Okolje sicer lahko prenese omejene količine onesnaževanja, na primer omejeno število izpustov ogljikovega dioksida, ki ga nato narava s pomočjo zelenih rastlin in procesom fotosinteze pretvori v druge neškodljive pline. Pri omenjenem procesu fotosinteze med drugim nastaja tudi kisik, ki ga živa bitja potrebujemo za preživetje. Toda kljub zmožnostim narave in njenih protiteži našemu onesnaževanju so kapacitete naravnih procesov za čiščenje okolja precej nižje od tistih, ki bi jih potrebovalo današnje prebivalstvo, da bi se procesa med seboj izničila. Zato so v številnih državah že začeli sprejemati ukrepe, da bi onesnaževanje zmanjšali na ustrezno raven in tako postali podnebno nevtralni udeleženci v biosistemu.

Evropski zeleni dogovor teži k trajnosti, njegov cilj pa je, da bi do leta 2050 izničili neto izpust toplogrednih plinov. Glavni vzrok za podnebne spremembe so namreč prav toplogredni plini (CH_4 , CO_2 , N_2O , O_3). S tem bi Evropa postala prva podnebno nevtralna celina. Cilj zelenega dogovora je tudi, da se odpravijo proizvodi, ki jih ni mogoče reciklirati. Nujno potrebno je namreč zmanjšati količino vseh vrst odpadkov. Z izrazom vseh vrst odpadkov imamo v mislih tiste, ki se ustvarijo pri proizvodnji, pakiranju in uporabi izdelka ter ne nazadnje po prenehanju njegove dobe trajanja. Koncept »od zibke do groba« pomeni, da odpadke zmanjšamo, ponovno uporabimo in recikliramo. Vplive na okolje lahko pri izdelkih zmanjšamo z uporabo trajnostnih in okolju neškodljivih materialov, z manjšo porabo energije in materialov, kakovostjo izdelave, daljšo življenjsko dobo izdelka in recikliranjem oz. ponovno uporabo izdelka po izteku njegove dobe trajanja. Braungart in McDonought sta prikazala koncept, imenovan »od zibke do zibke«, ki se zgleduje po naravnih sistemih brez odpadkov, kjer snovi krožijo. Koncept temelji na popolni spremembi načina proizvodnje in potrošnje, tako da odpadkov ni (Vežjak, 2022).

Za širšo perspektivo okoljskega vidika je dobro razumevanje nekaterih primerov iz vsakdanjega življenja, ki dobro ponazarjajo pomembna dejstva. Kot primer lahko vzamemo sekanje gozdov za pridobivanje lesa ali celo prostora za zidanje objektov oz. naselij. To pomeni, da se gozdne površine sekajo na redni podlagi, medtem ko se za rast

nove gozdne površine porabi precej daljše časovno obdobje. V praksi to pomeni, da posekamo več gozda, kot ga lahko v enakem časovnem obdobju zraste nazaj. Naravni cikli potekajo po precej ustaljenih tirnicah, kar pomeni, da je rast gozdov praktično nemogoče pospešiti. Pogozdovanje je sicer lahko del človekovega pozitivnega ravnanja v odnosu do okolja, pa vendar vsako drevo, vsaka sadika potrebuje čas za rast. Tak odnos do gozdov dolgoročno pomeni, da bomo še vedno porabljali več gozda, kot nam ga bo uspelo zarasti nazaj. Opisana posledica bi bila pogubna za celoten ekosistem na zemlji, saj je večina živih bitij odvisna prav od kisika, za katerega v glavnem poskrbijo gozdovi. Rešitev v takem primeru pomeni omejevanje krčenja in sekanja gozdnih površin na maksimalno enako količino, kot se lahko gozda po naravni poti tudi ustvari. Malo bolj optimalna rešitev bi bila, če bi se v enakem časovnem intervalu uspelo zarasti več gozdnih površin, kot pa jih človek porabi za svoje potrebe.

1.1.2 Ekonomski vidik

Ekonomski vidik (angl. economic aspect) je drugi izmed treh opornih stebrov trajnostnega razvoja. Ekonomska trajnost pomeni prakso, da se ohranijo tako naravni kot finančni viri za ustvarjanje dolgoročne finančne stabilnosti in uspešnosti organizacij. Brez ustvarjanja dobička in denarnega toka je namreč obstoj organizacije nemogoč. Finančni vidik se sicer ne enači z ekonomskim vplivom, ki gleda na prispevek organizacije h gospodarskemu okolju. Ekonomski vpliv gleda na gospodarstvo na lokalni, nacionalni in globalni ravni. Gospodarski napredek se ocenjuje glede na blaginjo, ki se meri kot pripravljenost plačila za porabljeno blago in storitve. Ekonomske politike si prizadevajo povečati bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP) in obenem spodbujajo učinkovitejšo proizvodnjo ter porabo blaga in storitev. BDP ocenjuje standard oz. kakovost življenja v posamezni državi. Organizacije na gospodarsko okolje pozitivno vplivajo z zaposlovanjem, rednim plačevanjem obresti za posojila, vlaganjem v manj razvita področja in z možnostjo dela zunanjim ponudnikom. K razvitemu gospodarstvu prispevajo organizacije s plačevanjem davkov, dajatev in prispevkov, s povezavami z zunanjimi trgi, nabavnimi postopki, neprekinjenim proizvodnjem blaga in ponudbo storitev, trgovanjem in z načinom konkuriranja na trgu. Idealni sistem ekonomske razsežnosti bi pomenil neprekinjeno proizvodnjo blaga in storitev, izogibanje čezmernim dolgovom ter uravnoteženo povpraševanje različnih gospodarskih sektorjev (Indeed, 2022).

Primarni cilj gospodarskega vidika pri trajnostnem razvoju je zagotavljanje nenehne gospodarske rasti, a pod pogoji, ki bodo omogočali takšno gospodarsko rast tudi prihajajočim generacijam. Obenem se organizacije pri doseganju gospodarske rasti ne vključujejo v škodljive okoljske kompromise. Gospodarstvo mora delovati na dolgoročno trajnostni način, ki v idealnem primeru pomeni uporabo naravnega kapitala oz. naravnih virov. Z drugimi besedami to pomeni, da organizacije ne porabljajo prevelike količine sredstev neobnovljive oz. počasi obnovljive narave.

Primer premika k trajnosti je prehod podjetij k uporabi obnovljivih virov energije namesto neobnovljivih. Energijo bi večina podjetij v optimalnih pogojih lahko pridobivala z obnovljivimi viri, kot so sončna, vetrna in vodna energija. Takšni načini pridobivanja energije služijo v »nedogled«, saj se neprenehoma obnavljajo. Na drugi strani imamo vir energije, ki ga pridobivamo iz fosilnih goriv; to so denimo lahko termoelektrarne, ki jih poganja premog. Tudi poraba nafte in naftnih derivatov z agregati z notranjim izgorevanjem je neobnovljivi vir energije. Poraba neobnovljivih virov energije je veliko večja, kot v enakem časovnem obdobju nastanejo po naravni poti. Podoben primer je tudi uporaba papirja, pridobljenega iz lesa. Čeprav je večina današnjega papirja pravzaprav narejena iz kamna, ostaja papir, pridobljen iz lesa. Pri konkretni problematiki lahko opazimo, da se je veliko podjetij in uporabnikov že začelo odzivati na izpostavljeni problem. Cena papirja, pridobljenega iz lesa, je na trgu višja, saj se čedalje več proizvajalcev odloča za proizvodnjo papirja iz drugih surovin, posledično pa ponudba na trgu papirja, pridobljenega iz lesa, upada (Courtnell, 2019; Chouinard, Ellison & Ridgeway, 2011).

V vsakdanjem življenju je že mogoče opaziti spremembo pri porabi sredstev za obratovanje podjetij. Veliko podjetij danes že izkorišča alternativne oz. obnovljive vire energije za poganjanje proizvodnje ali zgolj poslovanja. Podjetja prav tako prenašajo čedalje več zadev v elektronske oblike zapisa (namesto zapisa na papirjih) in se usmerjajo v digitalizacijo. Tak primer je bila tudi kampanja podjetja A1 za telekomunikacijo v Sloveniji, ki je bilo pripravljeno znižati ceno naročnine na telekomunikacijski paket, če je stranka odobrila pošiljanje elektronskih računov in ne položnic. Kljub temu da je v ozadju pozitiven učinek na trajnostni razvoj in ohranjanje sredstev, je v tem primeru treba poudariti tudi priročnost uporabe elektronskih komunikacijskih sredstev. Optimalna strategija porabljanja neobnovljivih virov energije bi bila le najnujnejša uporaba, kadar uporaba obnovljivih virov energije ni mogoča. Zaloge neobnovljivih virov bi s takim načinom pošle na zelo dolgi rok, pri popolni transformaciji pa morda tudi nikoli. Proces transformacije bo predvidoma trajal precej časa, saj so v nekaterih primerih potrebne tudi številne inovacije in nova odkritja, da bi zadovoljili vse potrebe (Courtnell, 2019).

1.1.3 Družbeni vidik

Družbeni vidik (angl. social aspect) je tretji izmed stebrov, ki tvorijo osnovno idejo trajnostnega razvoja. Družbeni vidik si prizadeva za pravičnost in se ukvarja s človekovimi pravicami, mirom, varnostjo, enakostjo spolov in kulturno raznovrstnostjo. Pravična razporeditev virov, enake možnosti za vse državljane, zdravje, socialna pravičnost, dobro duševno počutje, dobri medsebojni odnosi s sodelavci, skrb za varnost, dostop do izobraževanja/usposabljanja, pravično plačilo, demokratične institucije, dobro upravljanje in politična udeležba predstavljajo dejavnike socialne razsežnosti trajnosti. Socialno usmerjenost organizacije prikazujejo njene vrednote. Vrednote so načela delovanja, ki zaposlene usmerjajo k delovanju znotraj organizacije. Zaposleni morajo vrednote

ponotranjiti, saj jih morajo upoštevati pri svojem delu. Pri tem je naloga organizacij, da postavijo v ospredje tiste vrednote, ki spodbujajo trajnostna prizadevanja, obenem pa tudi ozaveščajo zaposlene in ustvarjajo ustrezno kulturo, ki podpira trajnost. Družbeni vidik gleda na trajnost kot proces ustvarjanja skupnih vrednot, pri čemer organizacija uravnoteženo zadovoljuje ne le ekonomske interese, ampak tudi družbene in človekove potrebe. S tega vidika je organizacija odprta za preoblikovanje in spremembo lastne strukture ter delovanja, namen pa je uresničevanje socialnih ciljev.

Družbeno trajnost lahko opredelimo z notranjim ali zunanjim konceptom. Notranji koncept na socialno trajnost gleda kot upravljanje organizacije v zvezi s človeškimi viri, strukturo organizacije in njenimi procesi upravljanja sprememb. Koncept se pogosto prepleta tudi z drugimi konstrukti, kot so zdravje, dobro počutje in pravičnost znotraj organizacij. Varovanje in razvoj notranjega organizacijskega človeškega in socialnega kapitala se meri s programi usposabljanja in kariere, transparentne notranje komunikacije, notranjih politik in praks ter s spodbujanjem enakosti in pravičnosti pri upravljanju človeških virov. Zunanji koncept se osredotoča na procese strateškega upravljanja in poročanje širši javnosti. Socialna trajnost se torej nanaša na odgovornosti, ki jih organizacija prevzame do socialne skupnosti in človeškega kapitala (Vezjak, 2022; Gallupo, Gorli, Scaratti & Kaneklin, 2014).

1.2 Razlika med družbeno odgovornostjo in trajnostnim razvojem

Družbena odgovornost se navadno uporablja hkrati s trajnostnim poslovanjem. Evropska komisija je leta 2001 izdala Zeleno knjigo o družbeni odgovornosti podjetij in s tem se je pojem družbene odgovornosti (angl. corporate social responsibility, v nadaljevanju CSR) uradno uveljavil in postavil temelje za organizacije v državah Evropske unije. CSR predstavlja koncept, pri katerem organizacije v svoje vsakodnevno poslovanje, dejavnosti in odnose z deležniki prostovoljno vključujejo skrb za družbo in okoljske zadeve (Evropska komisija, 2008).

Novo opredelitev CSR je Evropska komisija predstavila leta 2011. CSR je po novem »odgovornost podjetij za njihove učinke na družbo«. Koncept lahko opredelimo kot prostovoljno odločitev za aktivnosti podjetij, ki presegajo osnovno zakonsko in etično obveznost ter pripomorejo k družbeni blaginji. Koncept upošteva uporabo in spoštovanje veljavne zakonodaje in kolektivnih pogodb med socialnimi partnerji. Organizacije se prostovoljno odločijo, da bodo prevzele odgovornost za svoje vplive na družbo in okolje. Osrednje teme organizacij v okviru družbene odgovornosti so človekove pravice in potrošniška, okoljska, socialna ter etična vprašanja (Evropska komisija, 2011).

Standard družbene odgovornosti ISO 26000 odgovornost organizacije opredeljuje z njenim vplivom glede na odločitve, ki jih sprejema, in njenimi dejavnostmi v družbi in okolju. Organizacija lahko z ustreznim etičnim ravnanjem prispeva k trajnostnemu razvoju. Standard opredeljuje sedem osrednjih tem, ki so prikazane na sliki 3. Osrednje teme so

poštene poslovne prakse, človekove pravice, delovne prakse, okolje, potrošniške zadeve ter vključenost v skupnost in razvoj. Med seboj so obravnavane soodvisno, temeljito, celovito in enakovredno (Ekvilib inštitut, brez datuma a).

Slika 3: Družbena odgovornost podjetij

Vir: Ekvilib inštitut (brez datuma a).

Prakse družbene odgovornosti lahko pripomorejo k povečanemu ugledu organizacije, njeni prepoznavnosti, konkurenčnosti, izboljšajo odnose z deležniki ter pomagajo privabljati in zadržati zaposlene. Preseganje osnovnih zakonskih obveznosti na socialnem področju, npr. usposabljanje, dobri delovni pogoji in dobri odnosi med vodstvom ter zaposlenimi, pomagajo obdržati zaposlene in vplivajo tudi na samo produktivnost. Podatki kažejo, da so številna podjetja z dobro socialno in okoljsko klimo uspešnejša, ustvarjajo več dobička in dosegajo višjo rast. Družbeno odgovorna podjetja si dolgoročno pridobivajo zaupanje deležnikov, kar je osnova za trajnostne poslovne modele. Visoka raven zaupanja ustvarja ugodno okolje, kjer podjetja rastejo in so lahko inovativna (Evropska komisija, 2011).

Kljub temu da se koncepta družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja povezujeta, se med seboj razlikujeta. Kot že omenjeno, gre pri trajnostnem razvoju za koncept zadovoljevanja potreb družbe, ne da bi se pri tem ogrozile potrebe prihodnjih generacij. Trajnosten razvoj ima tako širši koncept, ki se nanaša na celotno družbo in planet, pri čemer se upoštevajo ukrepi in politike na ravni držav in mednarodne skupnosti. Trajnosten razvoj vključuje tudi koncept družbene odgovornosti, saj je družbeno odgovorno poslovanje ključen element trajnostnega razvoja. Družbena odgovornost se medtem nanaša na organizacije in opredeljuje odgovornost do širšega okolja. Glavni cilj družbene odgovornosti je sicer prispevati k trajnostnemu razvoju, ne zagotavlja pa nujno trajnostnega poslovanja.

2 POROČANJE O TRAJNOSTNEM RAZVOJU

Trajnostno poročanje (angl. sustainability reporting) podaja informacije o družbi, okolju in upravljanju. S tem lahko zunanji ocenjevalci, vlagatelji, nevladne organizacije, socialni partnerji, potrošniki in drugi deležniki ocenijo, kako organizacija trajnostno deluje. Poročanje o trajnostnem razvoju se lahko imenuje tudi poročanje o družbeni odgovornosti (angl. corporate social responsibility), nefinančno poročanje, trojno poročanje ali poročanje o vrednosti (Kaya & Halit Akbulut, 2019).

Precej nova zvrst korporativnega poročanja je v literaturi razložena v različnih teoretičnih perspektivah, kot sta »agencijska« teorija in teorija »deležnikov«. Po teoriji deležnikov poročanje o družbeni odgovornosti podjetij pozitivno vpliva na uspešnost podjetja, izboljšuje produktivnost zaposlenih, povečuje organizacijsko učinkovitost in družbeni ugled ter prinaša konkurenčno prednost izdelkom/storitvam. Teorija agencij navaja, da podjetja uporabljajo različne komunikacijske kanale, da zmanjšajo asimetrijo informacij med podjetji in zunanjimi agenti. Samo poročanje o družbeni odgovornosti je koristno in zmanjšuje asimetrijo informacij in agencijskih stroškov ter izboljšuje uspešnost podjetja (Karaman, Kilic & Uyae, 2018; Kaya & Halit Akbulut, 2019; Sampong, Song, Osei Boahene & Ansong Wadie 2018).

V zadnjih letih so se potrebe uporabnikov po informacijah o trajnosti bistveno povečale. Podatki v zvezi s trajnostjo namreč lahko ogrozijo finančno uspešnost podjetij. Vlagatelji postajajo vse bolj ozaveščeni o trajnosti in si od podjetij želijo, da upoštevajo standarde glede trajnosti oz. da dosežajo cilje, povezane z njo. Brez eksaktnih informacij pa to seveda ni mogoče. Primerljivost podatkov podjetij o vplivih njihovih dejavnosti na socialno in naravno okolje je bistvenega pomena. Primerljivost pa je za podjetja, ki morajo poročati o trajnosti, zahtevno dosežati, saj so zahteve glede poročanja o trajnosti zelo nenatančne. Standardizacije poročanja o trajnosti do zdaj ni bilo. Obstaja sicer večje število standardov in okvirov, tako da se podjetja lahko prostovoljno odločajo, kako bodo o tem poročala. Obenem imajo podjetja tudi težave s pridobivanjem verodostojnih informacij od dobaviteljev in strank, ki jih potrebujejo za ustrezno poročanje (Čajni, 2022).

Trajnostno poročanje podjetjem omogoča, da svoje vrednote predstavijo zainteresirani javnosti. Razkritja o dejavnostih podjetja, povezanih s trajnostnim razvojem, tako pomembno vplivajo na samo uspešnost podjetja. Trajnostno poročanje lahko pomeni konkurenčno prednost podjetij, saj jim omogoča, da poudarijo svoje pozitivne prakse. Poleg tega trajnostno poročanje pomaga podjetjem pri ohranjanju dobrih odnosov z deležniki (investorji, kupci, zaposleni, širša javnost). Ključno je, da so podjetja pri poročanju iskrena, transparentna in kredibilna, da lahko z uporabniki svojih poročil vzpostavijo zaupanje. To lahko pozitivno vpliva na njihove poslovne odnose in tako izboljša poslovanje. Podjetjem trajnostno poročanje pomaga pri pridobivanju kapitala in novih poslovnih priložnosti. Vse več investorjev in kupcev se osredotoča na podjetja, ki so družbeno odgovorna in pozitivno vplivajo na okolje. Trajnostno poročanje tako

omogoča podjetjem, da se prikažejo kot privlačne in trajnostno naravnane »naložbe« (Kaya & Halit Akbulut, 2019; Evropska komisija, 2011).

Koristi, ki jih prinaša trajnostno poročanje, lahko delimo na notranje in zunanje. Notranje koristi so, da poročanje o trajnosti (Cervenik & Rojnik, 2014):

- pomaga pri razumevanju tveganj in priložnosti,
- poudari povezavo med nefinančnim in finančnim delovanjem organizacij,
- pozitivno vpliva na dolgoročno upravljavsko strategijo, politike in poslovne načrte,
- znižuje stroške, izboljšuje učinkovitost in racionalizira procese,
- preprečuje vpletenosti v medijsko odmevne okoljske, družbene in upravljavške napake,
- omogoča notranje primerjave delovanja organizacij ter tudi med podjetji in sektorji.

Med zunanje koristi poročanja o trajnosti spadajo:

- odprava oz. zmanjševanje negativnih upravljavskih, družbenih in okoljskih vplivov,
- večji ugled organizacij in lojalnost blagovni znamki,
- zunanjim deležnikom omogoča razumevanje dejanske vrednosti podjetja (tako opredmetena kot neopredmetena sredstva),
- prikazuje, kakšnim vplivom je podjetje izpostavljeno glede trajnostnega razvoja in kako podjetje vpliva na trajnostni razvoj.

2.1 Standardi in smernice za poročanje o trajnosti

Standardi in smernice za poročanje o trajnosti so bili razviti za zagotavljanje učinkovitega in konsistentnega poročanja o okoljskih, družbenih in ekonomskih vidikih organizacij.

Na svetovni ravni so najpogosteje uporabljeni standardi, ki jih je razvila Organizacija za standardizacijo (angl. Global Reporting Initiative, v nadaljevanju GRI). Standardi GRI veljajo za najpopolnejši, najbolj transparenten in najverodostojnejši način spremljanja kazalnikov na področju trajnosti. Okvir GRI je sestavljen iz standardov GRI 101, GRI 102, GRI 103, GRI 200, GRI 300 in GRI 400, ki celostno zajemajo elemente trajnostnega razvoja in z njim povezano problematiko (Ekvilib inštitut, brez datuma b).

Nekatera podjetja se odločajo za poročanje s pomočjo okvira, ki ga je razvila Mednarodna organizacija za standardizacijo (angl. International Organisation for Standardisation, v nadaljevanju ISO), saj je ta okvir priznan v več državnih organih po svetu, ki so tudi sami člani organizacije. Prav tako se lahko uporabljajo smernice Principi za odgovorne naložbe (angl. Principles for Responsible Investment – PRI), pri katerih je poudarek na investicijah, standardi, ki jih je razvil Odbor za računovodske standarde trajnosti (angl. Sustainability Accounting Standards Board – SASB), prostovoljna pobuda globalnega dogovora Združenih narodov (angl. United Nations Global Compact – UNGC), smernice Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (angl. The Organisation for Economic

Co-operation and Development, v nadaljevanju OECD), Protokol o toplogrednih plinih (angl. Greenhouse Gas Protocol – GHG) in Projekt razkrivanja ogljičnega odtisa (angl. Carbon Disclosure Project – CDP) (Worldfavor, brez datuma).

V sklopu Direktive o korporativnem poročanju o trajnostnem razvoju (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive, v nadaljevanju CSRD) so v pripravi tudi novi Evropski standardi trajnostnega poročanja (angl. European Sustainability Reporting Standards, v nadaljevanju ESRS), ki bodo podrobneje opredelili in standardizirali zahteve na področju trajnostnega poročanja. Standardi bodo temeljili na dvojni pomembnosti. Dvojna pomembnost združuje pomembnost vpliva podjetja na ljudi in okolje ter finančno pomembnost. Pri tem finančna pomembnost zajema vpliv področja trajnosti na položaj, uspešnost in razvoj podjetja (EFRAG, 2022; EY, 2023).

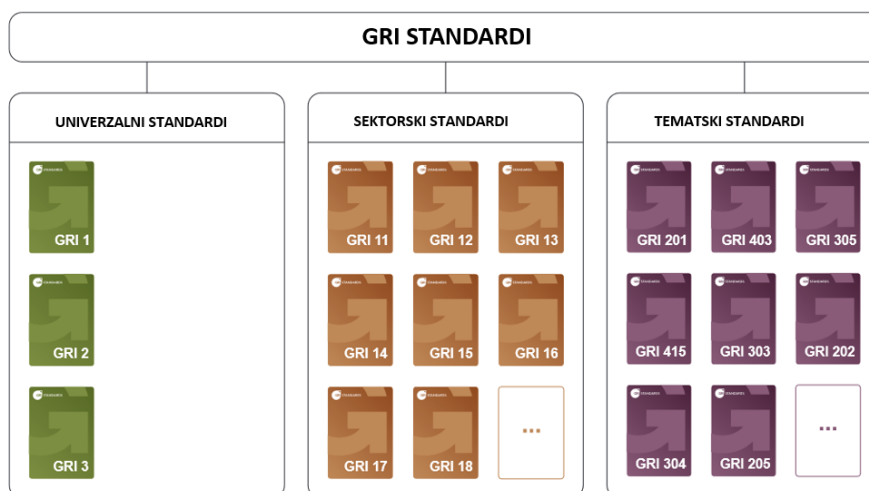
2.1.1 Smernice GRI in razkritja

Organizacija za standardizacijo je bila ustanovljena v Bostonu leta 1997 kot posledica okoljske nesreče, razlitja nafte Exxon Valdez. Glavni cilj njene ustanovitve je bil ustvariti prvi mehanizem odgovornosti, ki bi zagotovil, da bodo podjetja spoštovala načela odgovornega okoljskega ravnanja. Cilj se je nato razširil tudi na socialna, ekonomska in upravljavka vprašanja. Prva različica takratnih smernic GRI (G1) je bila objavljena leta 2000, s čimer je bil ustvarjen prvi globalni okvir za poročanje o trajnosti. Naslednje leto je bila ustanovljena samostojna neprofitna organizacija GRI. V letu 2002 se je sekretariat GRI preselil v Amsterdam, s čimer se je začela prva posodobitev smernic (G2). Organizacije so čedalje pogosteje povpraševale po poročanju GRI in sprejemale smernice, zato so bile te razširjene in izboljšane do G3 in G4. S širitvijo sodelovanja pri poročanju o trajnosti je GRI začel odpirati pisarne po svetu (Brazilija, Kitajska, Indija, ZDA, Južna Afrika, Kolumbija in Singapur) (GRI, brez datuma).

Smernice GRI so leta 2016 prešle v postavitve prvih svetovnih standardov za trajnostno poročanje, ki imajo modularno, medsebojno povezano strukturo in predstavljajo najboljšo prakso za poročanje o različnih gospodarskih, okoljskih in družbenih vplivih. GRI pripravi smernice o vsebini, kakovosti in obsegu poročanja o trajnosti za organizacije, ki delujejo v različnih panogah, cilj pa je spodbujati bolj standardiziran pristop in izmenjava dobrih praks. Razvoj kvalitetnih trajnostnih kazalnikov in njihovo poročanje je pomembno sredstvo za sporočanje poslovne zavezanosti k trajnostnemu razvoju in za samo primerjavo organizacijske uspešnosti. Standardi se nenehno posodablajo in dodajajo. Leta 2019 so npr. nastali novi standardi o davkih, leta 2020 pa o odpadkih (Sampong, Song, Osei Boahene & Ansong Wadie, 2018; Elliott, 2018).

Standardi GRI so sestavljeni iz treh serij standardov: univerzalni standardi GRI, standardi GRI za sektorje in tematski standardi GRI (slika 4). Vse tri serije standardov se uporabljajo skupaj.

Slika 4: Modularni, povezani standardi GRI

Prirejeno po GRI (2021).

Univerzalni standardi so sestavljeni iz treh sklopov:

- GRI 1 – zahteve in načela uporabe standardov GRI,
- GRI 2 – razkritja o organizaciji,
- GRI 3 – razkritja in navodila o vsebinskih področjih.

Sektorski standardi se uporabljajo za višjo kakovost, popolnost in doslednost poročanja. GRI bo razvil 40 standardov za sektorje, začeli pa bodo s tistimi, ki imajo največji vpliv na okolje. Sektorski standardi so zasnovani tako, da pomagajo prepoznati najpomembnejše vplive sektorja in odražajo pričakovanja deležnikov glede poročanja o trajnosti. Standardi opisujejo kontekst trajnosti za sektor, predstavijo pomembne teme za organizacije na podlagi najpomembnejših vplivov in navajajo razkritja, ki so pomembna za neki sektor. Tematski standardi vključujejo pregled vsebinskih področij in razkritja, specifična za neko temo, ter razlago, kako organizacija obvladuje s tem povezane vplive. Vsaka organizacija izbere tiste tematske standarde, ki ustrezajo področju, ki ga določi in uporabi pri pripravi poročila. Tematski standardi se npr. nanašajo na odpadke, varnost in zdravje pri delu ter davke (GRI, 2021).

2.1.2 Standardi ISO

Standarde ISO je razvila Mednarodna organizacija za standardizacijo, ki je bila ustanovljena v Ženevi leta 1947. Standardi ISO zajemajo širok spekter področij, vključno z upravljanjem kakovosti, okoljskim vidikom, informacijsko varnostjo, varnostjo hrane, varnostjo in zdravjem pri delu itd. Standardi so razdeljeni v različne skupine in številke, odvisno od področja, na katerem se uporabljajo. Najpogosteje uporabljeni standardi ISO na področju poročanja o trajnosti so (ISO, brez datuma; Cerkenik & Rojnik, 2014):

- ISO 26000 – Družbena odgovornost (predhodno opisan, gl. poglavje 1.2)
- ISO 14001 – Okoljsko upravljanje: opisuje zahteve za vzpostavitev, izvajanje, vzdrževanje in izboljšanje sistema upravljanja okolja v organizaciji ter se osredotoča na zmanjšanje izpustov, porabe energije in porabe vode.
- ISO 9001 – Upravljanje kakovosti: opisuje zahteve za vzpostavitev, izvajanje, vzdrževanje in izboljšanje sistema upravljanja kakovosti v organizaciji ter se osredotoča na to, da izdelki in storitve ustrezajo predpisom in zahtevam strank.
- ISO 45001 – Upravljanje varnosti in zdravja pri delu: opisuje zahteve za vzpostavitev, izvajanje, vzdrževanje in izboljšanje sistema upravljanja varnosti in zdravja pri delu v organizaciji ter se osredotoča na zagotavljanje varnega in zdravega delovnega okolja za zaposlene.
- ISO 50001 – Upravljanje z energijo: opisuje zahteve za vzpostavitev, izvajanje, vzdrževanje in izboljšanje sistema upravljanja z energijo v organizaciji in se osredotoča na zmanjšanje porabe energije ter izboljšanje učinkovitosti energijskega sistema organizacije.
- ISO 14040 – Ocena življenjskega cikla – in ISO 14064 – Toplogredni plini: uporabljata se za merjenje in poročanje o vplivih organizacij na okolje in podnebnih sprememb. Standardi življenjskega cikla se osredotočajo na celoten življenjski cikel izdelka ali storitve, vključno z viri, proizvodnjo, uporabo in odstranjevanjem. Standard ISO 14064 opisuje zahteve za merjenje, vodenje in poročanje o izpustih toplogrednih plinov.

2.1.3 Smernice OECD

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj je izdala prostovoljne smernice za večnacionalna podjetja. 44 sodelujočih vlad po vsem svetu spodbuja podjetja, da pri poročanju o trajnosti upoštevajo smernice. Te dajejo priporočila za odgovoren nadzor poslovanja na več področjih: človekove pravice, odnosi z zaposlenimi, okolje, boj proti korupciji, razkrivanje informacij, obdavčitev, konkurenca, znanost, tehnologija in interesi potrošnikov (Cerkvenik & Rojnik, 2014).

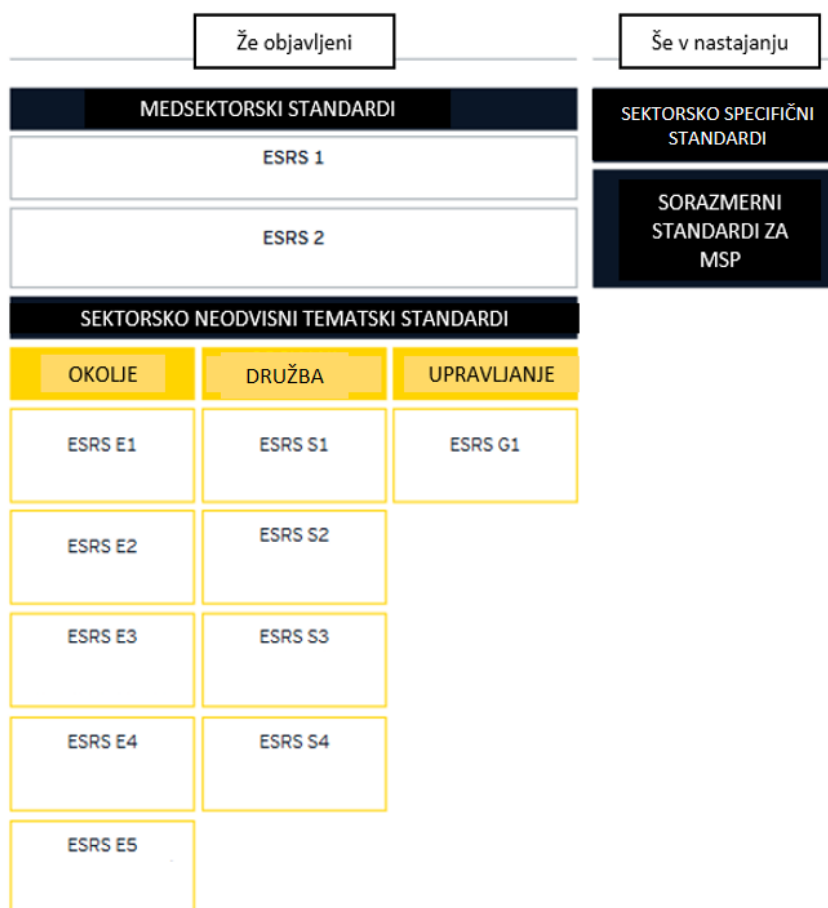
2.1.4 Standardi ESRS

Kot del Evropskega zelenega dogovora Direktiva CSRD v poročevalskem okviru ESRS opredeljuje pravila in zahteve za organizacije glede poročanja informacij o trajnosti.

Zadnjo različico prvega niza ESRS je odbor Evropske svetovalne skupine za finančno poročanje (angl. European Financial Reporting Advisory Group, v nadaljevanju EFRAG) odobril 15. novembra 2022. Prvi niz osnutka ESRS, ki je bil predložen Evropski komisiji 22. novembra 2022, načrtuje sprejetje prvega sklopa standardov do junija 2023. Pri tem ESRS upošteva obstoječo evropsko zakonodajo ter evropske in mednarodne pobude za poročanje o trajnosti, ki olajšajo interoperabilnost z različnimi standardi (GRI, ISO ...). Prvi sklop ESRS tako rekoč zajema druge, že uveljavljene mednarodne standarde.

Standardi dajejo poseben poudarek spopadanju s podnebnimi spremembami. Od organizacij bodo standardi zahtevali, da razkrijejo informacije o upravljanju, strategiji, obvladovanju vplivov, tveganj in priložnosti ter metrike in cilje, povezane s podnebnimi spremembami. Prvi sklop ESRS obsega 12 standardov, ki so prikazani na sliki 5 in zajemajo okoljske, družbene in upravljalvske zadeve (EY, 2022; EFRAG, brez datuma).

Slika 5: Standardi ESRS

Prيرهjeno po EY (2022).

Standardi se delijo na medsektorske in tematske, ki so sektorsko neodvisni. Standardi predvidevajo objavo tudi sektorsko specifičnih standardov in sorazmerne standarde za mala in srednja podjetja, ki pa še niso vključeni v javno posvetovanje in bodo Evropski komisiji predloženi ločeno, takoj ko bo to mogoče. V skladu z ESRS obstajajo zahteve za poročanje o standardiziranih razkritjih, ki veljajo za vse subjekte (sektorsko neodvisni standardi), in tistih, ki veljajo za subjekte, ki poslujejo v enem ali več posebnih sektorjih (sektorski specifični standardi). Trenutna struktura standardov je zasnovana tako, da zagotavlja natančno izražanje, poročanje in razkrivanje informacij o trajnosti, ki temeljijo na štirih poročevalskih področjih:

- **Upravljanje:** procesi upravljanja, kontrole in postopki, ki se uporabljajo za merjenje in obvladovanje vplivov, tveganj in priložnosti.
- **Strategija:** kako medsebojno delujeta strategija organizacije in poslovni model s svojimi materialnimi vplivi, tveganji in priložnostmi, vključno s strategijo za njihovo obravnavo.
- **Upravljanje vplivov, tveganj in priložnosti:** procesi, pri katerih se prepozna, da imajo vpliv na tveganja in priložnosti, se ocenijo in upravljajo skozi politike in dejanja.
- **Metrike in cilji:** kako podjetje meri svojo uspešnost, vključno z napredkom zastavljenih ciljev.

V medsektorska standarda uvrščamo ESRS 1 in ESRS 2, saj se navezujeta na splošna trajnostna vprašanja. ESRS 1 predpisuje koncepte in načela, ki jih je treba upoštevati ob pripravi trajnostnih poročil v okviru CSRD. Med splošne zahteve spadajo dvojna materialnost, skrbni pregled, veriga vrednosti, časovni vidiki, predstavitev trajnostnih informacij in struktura trajnostnih izjav. ESRS 2 določa zahteve glede razkritja o upravljanju, strategiji, upravljanju vplivov, tveganj in priložnosti ter glede metrike in ciljev. To vključuje splošne značilnosti podjetja in pregled poslovanja, razkritja o skladnosti, npr. približki v povezavi z vrednostno verigo in mejami, ocenjevalna negotovost, spremembe v pripravi in predstavitvi poročila ter napake iz preteklih obdobj. Tematski standardi vključujejo zahteve po razkritju o okoljskih, družbenih in upravljavskih zadevah, pri čemer so zahteve neodvisne od sektorja. Cilj tematskih standardov je, da omogočijo uporabnikom trajnostnih poročil, da razumejo vpliv podjetja na te razsežnosti, materialna tveganja in priložnosti podjetja, povezane s temi področji, in navsezadnje njihov vpliv na organizacijo, da si ustvari svojo vrednost. Trenutni standardi predpisujejo zahteve po razkritju, ki zajemajo:

- opis postopkov za ugotavljanje in ocenjevanje materialnih vplivov, tveganj in priložnosti,
- obvladovanje vplivov, tveganj in priložnosti, vključno s povezanimi politikami, cilji, akcijskimi načrti in viri,
- metrike in cilje v povezavi s specifičnimi temami.

Zgornje zahteve se uporabljajo tudi za sektorsko neodvisne tematske standarde (EY, 2022; EFRAG, brez datuma):

- **Okoljski tematski standardi (ESRS E1-E5):** opisujejo zahteve glede razkritij za podjetja, da poročajo o zadevah v povezavi s podnebnimi spremembami, onesnaževanjem, vodnimi in morskimi viri, biotsko raznovrstnostjo (diverzitet) in ekosistemi, rabo virov in krožnim gospodarstvom. Poleg splošnih ciljev je namen osnutka okoljskih standardov omogočiti uporabnikom izjavo o trajnosti. S pomočjo izjave bodo uporabniki razumeli načrte in zmožnosti podjetja, da prilagodi poslovne modele in delovanje v skladu s preходом na trajnostno gospodarstvo. Obenem bodo

zajeta tudi dejstva, kako bodo spremembe prispevale k različnim okoljskim ciljem Evropskega zelenega dogovora ter drugih strateških in regulatornih okvirov EU.

- **Družbeni** tematski standardi (**ESRS S1-S4**): subjektom ponujajo okvir za poročanje o temah, povezanih z njihovo lastno delovno silo, o delavcih v njihovi vrednostni verigi, o lokalnih skupnostih, na katere vpliva njihovo delovanje, ter o potrošnikih in končnih uporabnikih njihovih izdelkov oz. storitev.
- Tematski standardi o **upravljanju** (**ESRS G1**): določajo zahteve glede razkritij, ki si prizadevajo izboljšati razumevanje uporabnikov glede strategij podjetja, pristopa, procesov, postopkov in uspešnosti v povezavi s poslovnim delovanjem podjetja.

2.2 Poročanje o trajnostnem razvoju v Sloveniji

Zahteve na področju poročanja o trajnostnem razvoju se zaostrujejo. Oblika nefinančnega poročanja bo postala obvezna in ne le prostovoljna. Zakonski okvir za poročanje o trajnostnem razvoju je zasnovala Evropska unija (v nadaljevanju EU) z Direktivo 2013/34 in Direktivo 2014/95. Direktivi sta bili z novelo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1J), Ur. l. RS, št. 15/17, preneseni v slovenski pravni red. Slovenski državni zbor je marca 2017 sprejel ZGD-1J. V zakon je bila uvedena zaveza k razkrivanju podatkov o nefinančnem poslovanju. K izjavi o nefinančnem poslovanju so zavezana vsa podjetja s povprečnim številom zaposlenih prek 500 in družbe, ki morajo pripraviti konsolidirana letna poročila. Vse te družbe, ki izpolnjujejo dana merila, morajo v svoja letna poročila vključiti izjavo o nefinančnem poročanju in opis poslovnega modela trajnostnega poslovanja. V modelu trajnostnega poslovanja podjetja predstavijo glavna tveganja v zvezi s trajnostjo, kako jih zmanjšujejo ter rešujejo ob morebitnih resnih škodljivih vplivih na okolje in družbo. V skladu s 70.c členom ZGD-1J morajo družbe v svoja poročila vključiti vsaj informacije o kadrovske, socialnih in okoljskih zadevah, informacije, povezane z bojem proti korupciji in podkupovanjem, informacije o spoštovanju človekovih pravic in opis samih politik glede navedenih zadev ter končne rezultate. Slovenska podjetja so o trajnosti do zdaj poročala v letnem poročilu ali samostojno, v prilogi (Kovačič, 2020; TZS, brez datuma).

Glede na opravljene raziskave v nekaterih letnih oz. trajnostih poročilih podjetij v Evropi je bilo ugotovljeno, da podjetja o trajnosti ne poročajo dosledno. Na podlagi ugotovljenih pomanjkljivosti si je EU začela prizadevati, da bi sprejela regulatorni okvir na področju korporativnega poročanja o trajnostnem razvoju.

Tudi za slovenski prostor je bilo ugotovljeno, da podjetja v svojih poročilih o elementih trajnostnega razvoja ne poročajo dosledno oz. zadostno. Analiza, ki jo je izvedlo podjetje EY Slovenija v letu 2020, je v njihovem vzorcu pokazala, da nekatera podjetja v Sloveniji v svoja poročila niso vključila niti enega zakonsko predpisanega trajnostnega elementa, več kot polovica pa jih je imela pomanjkljiva razkritja (Kovačič, 2020).

Inštitut za javne službe je v svoji predstavitvi objavil, da v slovenskem prostoru večina podjetij v svoja trajnostna poročila ne vključuje okoljskih in družbenih informacij. Same okoljske informacije so v trajnostnih poročilih skromne. Ugotovili so, da o okolju v večjem obsegu poročajo podjetja z negativnim okoljskim vplivom, saj tako omilijo negativen vpliv svojega delovanja. V Sloveniji naj bi le 16 % podjetij objavljalo specifična okoljska poročila (Cervenik & Rojnik, 2014). Prav tako je raziskava o trajnostnem poročanju podjetij v Sloveniji pokazala, da je poročanje o aktivnostih do varovanja okolja pomanjkljivo in da se posledično pojavljajo dvomi o zadostnosti okoljskega prizadevanja v praksi. Podjetja okoljske problematike ne jemljejo dovolj resno, da bi izdelala celovite analize in o tem poročala na svojih spletnih straneh in poročilih (Babič Fink & Biloslavo, 2012).

2.2.1 CSRD

Zaradi zgoraj naštetih ugotovljenih pomanjkljivosti pri poročanju o trajnostnem razvoju podjetij je Evropska komisija 21. 4. 2021 sprejela Predlog direktive o korporativnem poročanju o trajnostnem razvoju CSRD. Na podlagi predlagane direktive bi spremenili obstoječe zahteve direktive glede poročanja o nefinančnem poročanju (angl. Non-Financial Reporting Directive, v nadaljevanju NFRD) (ANR, 2022).

Svet in Evropski parlament sta 21. junija 2022 dosegla politični dogovor glede direktive o poročanju podjetij o trajnosti. Cilj nove direktive je zagotoviti, da bodo podjetja poročala o zanesljivih in primerljivih informacijah o trajnosti. Nova direktiva bo zagotavljala večjo transparentnost razkritih informacij o trajnostnih tveganjih in priložnostih. S tem se je EU lotila zahtevne problematike kakovostnega poročanja z vzpostavitvijo skupnega okvira poročanja. CSRD nadomešča direktivo NFRD. Del paketa CSRD je tudi Uredba EU o taksonomiji, Direktiva o razkritju trajnostnega financiranja (angl. Sustainable Finance Disclosure Regulation – SFRD) in Direktiva o skrbnem pregledu podjetij glede trajnosti.

14. decembra 2022 so v evropskem uradnem listu objavili Direktivo EU 2022/2464 (CSRD), ki med drugim spreminja Direktivo 2006/43/ES in Uredbo 537/2014. Direktiva 2006/43/ES in Uredba 537/2014 urejata delovanje revizijske stroke. 6. julij 2024 je rok za implementacijo direktive v našo nacionalno zakonodajo, z izjemo 4. člena, ki spreminja Uredbo št. 537/2014 – ta bo stopila v veljavo 1. januarja 2024 in se bo uporabljala za poslovna leta, ki se začnejo na ta dan ali pozneje. Direktiva je v celoti zavezujoča in se bo neposredno uporabljala v vseh državah članicah EU (Čajni, 2022).

V slovenski pravni red bo nova direktiva prenesena prek ZGD. Znotraj zakonodajnega okvira bodo tudi tehnični delegirani akti, ki bodo uvedli enotni standard trajnostnega poročanja. Tako bo trajnostno poročanje postalo primerljivo, primerno in zanesljivo ter bo prineslo dostopnost trajnostnih informacij zainteresirani javnosti (Čajni, 2022).

2.2.1.1 Ključne razlike o razkritjih nefinančnih informacij z vpeljavo CSRD

Glavne novosti CSRD v primerjavi z zahtevami iz NFRD so razširitev področja uporabe zahtev glede poročanja o trajnosti na dodatna podjetja, zahteva po reviziji oz. dajanju zagotovil o zanesljivosti informacij o trajnosti in poročanje na podlagi predpisanih obveznih standardov ter da je trajnostno poročilo del poslovnega poročila in bodo podatki razkriti v digitalni strojno-berljivi obliki.

Zavezanci za poročanje o trajnostnem razvoju bodo po novem podjetja, ki bodo izpolnjevala dve od treh meril:

- imajo več kot 250 zaposlenih in/ali,
- več kot 40 milijonov evrov prihodka in/ali,
- več kot 20 milijonov evrov kapitala.

Bistvena razlika bo, da so po novem zavezanci k poročanju tudi vsa podjetja v EU, ki kotirajo na borzi – tako mala kot srednja podjetja. Mala in srednja podjetja bodo imela poseben status, saj bodo imela na voljo prehodno obdobje treh let. Izjema pri izdelovanju poročila bodo mala podjetja, ki imajo manj kot 10 zaposlenih ali manj kot 20 milijonov evrov prihodkov. Podjetja bodo po novem odgovorna tudi za ocenjevanje informacij na ravni svojih odvisnih podjetij. Tista podjetja, ki imajo sedež zunaj EU, a vseeno trgujejo na tleh EU, bodo morala predložiti trajnostno poročilo, če bodo ustvarila več kot 150 milijonov evrov čistega prihodka na trgu EU in imajo vsaj eno podružnico ali hčerinsko družbo v EU.

Trajnostno poročilo je do zdaj zahtevalo poročanje o tako imenovanih petih dimenzijah. To so:

- varstvo okolja,
- družbena odgovornost in obravnava zaposlenih,
- spoštovanje človekovih pravic,
- boj proti korupciji in podkupovanju,
- raznovrstnost v upravnih odborih podjetij (z vidika starosti, spola, izobrazbe in poklicnega ozadja).

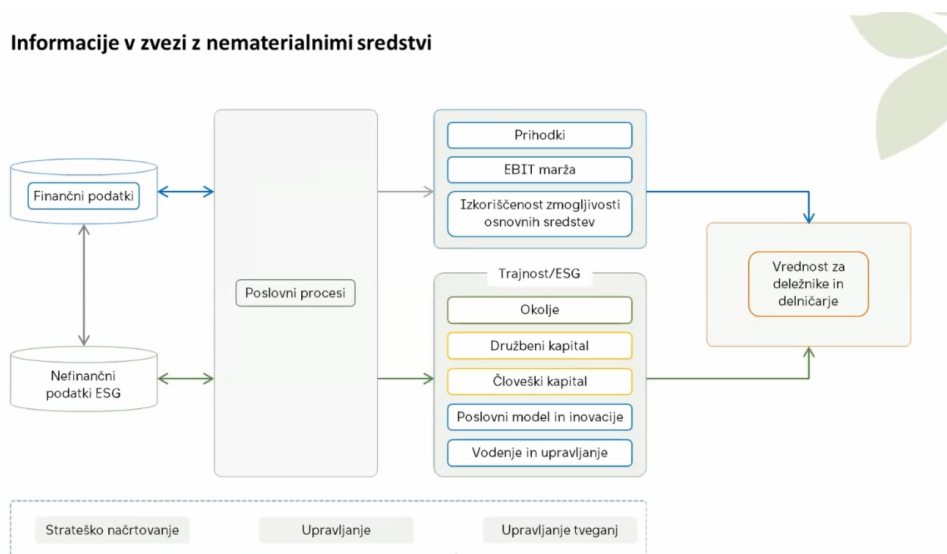
Za vseh pet dimenzij nefinančno poročilo zahteva razkrivanje politik, uspešnost politik, tveganja in ključne indikatorje (KPI), ki sicer niso natančno predpisani oz. standardizirani. Po novem bo direktiva CSRD zahtevala koncept dvojne pomembnosti, po katerem mora podjetje oceniti, kako vpliva na ljudi in okolje ter kako zadeve, povezane s trajnostjo, vplivajo na podjetje. Koncept dvojne pomembnosti se deli na vidik od zunaj navznoter in vidik od znotraj navzven. Vidik od zunaj navznoter od podjetij zahteva poročanje o tem, kako zadeve v zvezi s trajnostjo (tudi podnebna tveganja) vplivajo na njihovo uspešnost, položaj in razvoj. Vidik od znotraj navzven pa bo zahteval poročanje o vplivu na ljudi in

okolje. Direktiva od podjetij zahteva tudi razkritje informacij v zvezi z nematerialnimi sredstvi (družbeni, človeški in intelektualni kapital), več informacij, ki so usmerjene v prihodnost, vključno s cilji in napredkom pri doseganju teh ciljev, ter postopek izbire bistvenih tem za deležnike (Levstik, 2021; Čajni, 2022).

Podjetja bodo morala informacije o trajnosti poročati tudi v skladu z Uredbo o taksonomiji. Taksonomija EU je enoten klasifikacijski sistem, ki prikazuje nabor trajnostnih gospodarskih dejavnosti in se uporablja kot orodje za preglednost podjetjem in vlagateljem, poudarek pa je na znanosti. Taksonomija meri uspešnost podjetij in prikazuje, katere gospodarske dejavnosti bistveno prispevajo k ciljem zelenega dogovora. Zavežanci CSRD bodo tako morali v prihodnosti poročati tudi o usklajenosti svojih dejavnosti s taksonomijo (Čajni, 2022; EY, 2023).

Komisija bo prvi sklop delegiranih aktov sprejela do 30. junija 2023 in tako določila standarde poročanja o trajnosti. S tem se bo uskladilo poročanje o trajnosti po vsej EU. Sprejetje drugega sklopa delegiranih aktov se predvideva do 30. junija 2024. V drugem sklopu bo Komisija določila dopolnilne informacije v zvezi s trajnostjo in področje poročanja, specifično za sektor, v katerem podjetje posluje. Skupni standardi bodo omogočili zanesljivost in digitalizacijo poročanja o trajnosti, hkrati pa bodo tudi olajšali njegov nadzor in izvrševanje. Skupni standardi poročanja o trajnosti so pomembni, saj naj bi dosegli enakovreden položaj finančnih in nefinančnih informacij. Na sliki 6 so prikazane informacije v zvezi z nematerialni sredstvi. Doslej so bili nefinančni podatki podvrženi »ohlapnosti«, novi standardi pa naj bi omogočili večjo težnost tudi pri razkrivanju kapitala – kako se ta povečuje/zmanjšuje, kakšna so tveganja ipd. Nefinančni podatki se bodo po novem razkrivali v obliki kapitalskega razkrivanja tako z vidika okolja, družbe kot človeškega kapitala.

Slika 6: Informacije v zvezi z nematerialnimi viri

Vir: Čajni (2022).

S standardizacijo bo trajnostno poročilo kakovostnejše, saj bo zahtevalo, da so informacije razumljive, relevantne, preverljive, primerljive in točne. Glede okoljskih dejavnikov standardi določajo, da morajo podjetja po novem razkriti naslednje informacije o:

- blažitvi in prilagajanju podnebnim spremembam,
- vodnih in morskih virih,
- uporabi virov in krožnem gospodarstvu,
- onesnaženju,
- biotski raznovrstnosti in ekosistemih.

Na socialnem področju so določene naslednje informacije, ki jih morajo podjetja razkriti glede socialnih dejavnikov:

- enake priložnosti za vse, vključno z enakostjo spolov, enakim plačilom za enako delo, z usposabljanjem, razvojem spretnosti, zaposlovanjem in vključevanjem invalidov, bojem proti nasilju;
- delovne razmere, vključno z varno in prilagodljivo zaposlitvijo, plačami, socialnim dialogom, usklajevanjem poklicnega in zasebnega življenja ter zdravim, varnim in dobro prilagojenim delovnim okoljem;
- spoštovanje človekovih pravic, temeljnih svoboščin, demokratičnih načel in standardov, določenih v Mednarodni listi o človekovih pravicah.

Kot tretje področje se obravnavajo upravljavski dejavniki, ki zahtevajo informacije o:

- vlogi upravnih, poslovnih in nadzornih organov podjetja, tudi glede zadev v zvezi s trajnostjo in njihovo sestavo,
- sistemu notranjega nadzora in upravljanja tveganj podjetja, tudi v zvezi s postopkom poročanja podjetja,
- poslovni etiki in korporativni kulturi, tudi preprečevanju korupcije in podkupovanja,
- političnem udejstvovanju podjetja, vključno z njegovimi dejavnostmi lobiranja,
- upravljanju odnosov s poslovnimi partnerji in kakovosti teh odnosov, vključno s plačilnimi praksami.

Kot je že bilo omenjeno, slovenska podjetja o trajnosti poročajo v letnem poročilu ali samostojno, v prilogi. Če je izjava o nefinančnem poslovanju objavljena ločeno, mora biti objavljena v šestih mesecih od zaključka bilančnega leta. Ločena izjava mora pri tem jasno vzpostaviti povezavo med letnim poročilom in njegovo prilogo z jasno referenco na finančno in poslovno poročilo. Ko bo CSRD prenesena v našo nacionalno zakonodajo, bo zahtevala vključitev trajnostnega poročila v poslovno poročilo. Z uvedbo CSRD prihaja tudi zahteva po obvezni reviziji, tj. dajanje zagotovil o zanesljivosti informacij o trajnosti. Revizorji preverjajo računovodske izkaze in poslovno poročilo. CSRD zahteva vključitev ključnega revizijskega partnerja na področju trajnosti, opis procesa identifikacije ključnih

relevantnih informacij ter da se na koncu zanesljivost poročanja o trajnosti vključi v revizijsko poročilo (Čajni, 2022).

2.2.1.2 Časovnica poročanja za podjetja

Za poslovno leto, ki se začne 1. januarja 2024, bodo morala podjetja, za katera že velja NFRD, poročati v skladu s prvim sklopom standardov ESRS. Od 1. januarja 2026 bodo morala za poslovno leto 2025 poročati o trajnosti velika podjetja, ki jih CSRD po novem opredeljuje kot zavezance (do zdaj NFRD za njih ni veljal). S 1. januarjem 2026 pridejo na vrsto mala in srednja podjetja, ki kotirajo na borzi, saj bodo imela na voljo tri leta prehodnega obdobja. Mala in srednja podjetja bodo prvič poročala po sorazmernem standardu z določenimi olajšavami za poslovno leto 2026. Od 1. januarja 2028 pa bo za podjetja izven EU, ki pomembno sodelujejo s podjetji v EU (in ustvarijo v EU več kot 150 milijonov evrov čistega prihodka ali imajo v EU vsaj eno odvisno podjetje/podružnico), poročanje o trajnosti postalo obvezno (poročanje v letu 2029 glede na podatke iz leta 2028) (Čajni, 2022; EY, 2023).

2.2.1.3 Vloga revizorjev

Kot že omenjeno, bo z vpeljavo direktive CSRD revizijska stroka podala zagotovila glede poročanja o trajnosti. Evropska komisija si želi, da bi podobna raven zagotovil veljala tako za finančno kot trajnostno poročanje. Ker trenutno še ni sprejetih standardov dajanja zagotovil o trajnosti, bo to pomenilo višje tveganje za revizorje pri pregledu trajnostnih poročil. Evropska komisija je zato sprejela progresivni pristop, kar pomeni, da bodo revizorji v prvih poročevalskih letih podali omejeno zagotovilo glede poročenih informacij o trajnostnih dejavnikih. V naslednjih letih, predvidoma od 2028 dalje, pa bodo revizorji dajali sprejemljivo zagotovilo. Omejeno zagotovilo bo pri tem zajemalo informacije,

- ali podjetje poroča skladno z ESRS,
- ali ima podjetje vzpostavljene procese za poročanje v skladu s standardi,
- ali je podjetje pri poročanju o trajnosti skladno z zahtevami standardov in
- ali podjetje poroča v skladu z Uredbo (EU) 2020/852.

Veliko vlogo bodo z vpeljavo CSRD imele tudi revizijske komisije, ki bodo morale spremljati procese poročanja o trajnosti. Pri tem bo poseben poudarek tudi na digitalnem poročanju. Revizijska komisija bo morala podati priporočila/predloge za zagotovitev celovitosti informacij o trajnosti, spremljati učinkovitost sistemov za nadzor kakovosti, ki jih imajo podjetja interno vzpostavljena, in spremljati, kako podjetja obvladujejo tveganja. Redno bo morala spremljati tudi kakovost poročanja o trajnosti v letnih in konsolidiranih poročilih ter obveščati nadzorne organe v podjetjih o rezultatih zagotovil na področju trajnosti (EY, 2023).

3 KEMIJSKA INDUSTRIJA

Kemijska industrija je v svetu izjemno pomembna, še posebej v gospodarstvu. Če se ozremo okoli sebe, skoraj ne najdemo izdelka, ki ne bi bil povezan z njo. Kemijska industrija povezuje procese, dejavnosti, tehnologije, razvoj in inovacije, ki so potrebni za proizvodnjo kemikalij, kemijskih izdelkov, umetnih vlaken, farmacevtskih izdelkov ter izdelkov iz plastike in gume. Prav tako kemija zagotavlja tradicionalne in tudi nove napredne trajnostne materiale oz. izdelke za večino drugih dejavnosti, kot so zdravstvo, gradbeništvo, kmetijstvo, predelovalna industrija ipd. Rešitve, ki jih je razvila oz. jih razvija kemijska industrija, na primer podaljšujejo dobo trajanja vetrnih turbin zaradi odkritja kompozitnih materialov za lopatice. Z recikliranjem lahko spremenimo plastične odpadke v trajnostna vlakna za nova oblačila, z baterijami podaljšujemo doseg električnih vozil, ki zaradi kemije postajajo močnejše in učinkovitejše, z uporabo premazov in izolacijskih plošč pa lahko zmanjšujemo porabo energije v zgradbah. Tudi razkužila, zdravila, cepiva in medicinske naprave so primeri, ki kažejo, da je ta veja industrije v svetu nenadomestljiva in lahko podaljša oz. olajša življenje ljudem (GZS, brez datuma a).

Konkurenca v kemijski panogi na mednarodnem trgu je velika, zato so potrebne nenehne izboljšave tehnoloških procesov in izdelkov ter prilagajanje na hitro spreminjajoče se tržne potrebe in smernice (GZS, brez datuma a).

Kemijsko industrijo je Svet EU v poročilu z naslovom Integriran pristop do konkurenčne in trajnostne industrijske politike v EU (An integrated approach to a competitive and sustainable industrial policy in the European Union) umestil med prednostne panoge. Svet EU je poudaril, da je kemijska industrija sektor, ki zagotavlja rešitve, ponuja širšemu svetu napredne materiale in tehnologije, obenem pa tudi zagotavlja trajnostne rešitve številnih globalnih okoljskih problemov. Kemijska industrija ima prav tako nepogrešljivo vlogo pri prehodu na trajnostno proizvodnjo in uporabo kemikalij ter drugih virov na ekološko varen način. Inovacijski potencial kemijske industrije je treba čim bolj spodbujati ter vlagati v raziskave in razvoj. Moč evropske kemijske industrije lahko vidimo v visoki stopnji integracije, poveztivosti in združevanju v tako imenovane »grozde«. Svet EU je v svojih sklepih v poročilu pozval industrijo, naj še naprej razvija univerzalni dialog z deležniki, naj komunicira v celotni vrednostni verigi, vključno z zagotavljanjem informacij potrošnikom o ustreznem ravnanju s kemikalijami z namenom zmanjšati tveganja na zdravje ljudi in na okolje (Council of the European Union, 2009).

Kemijska industrija postavlja na posebno mesto varnost pri delu. Če je kemijska varnost dobro vzpostavljena, se v sektorju lahko preprečijo številne nesreče (npr. razlitja nevarnih kemikalij, eksplozije, poškodbe pri delu ...), ki se lahko pojavijo pri delu v proizvodnji, laboratorijih, transportu kemikalij oz. v drugih nevarnih okoliščinah. Ozaveščanje ljudi o (ne)varnosti kemikalij na vseh ravneh je ključnega pomena. Podjetja po svetu v tej panogi so vse bolj ozaveščena o problematiki, ki jo lahko povzroči nedosledno upoštevanje pravil pri varnosti pri delu. Vse več podjetij se dandanes odloča za vključitev v mednarodno

uveljavljeni Program odgovornega ravnanja (angl. Responsible Care, v nadaljevanju POR). POR je prostovoljna globalna pobuda kemijske industrije, ki uveljavlja nadstandardno družbeno odgovorno ravnanje podjetij ter zavezo k trajnostnemu razvoju. S pomočjo programa se širijo nova kultura, odprto komuniciranje in ponovno uveljavljanje vrednot. POR zavezuje podjetja k izvajanju dobrih praks na področju varovanja zdravja, varnosti pri delu in varovanju okolja. Certifikat POR lahko podjetjem prinese ključno konkurenčno prednost, saj se podjetja lahko na podlagi tega odločijo za medsebojno poslovno sodelovanje. Prav tako se zahteve potrošnikov spreminjajo, spreminjajo se vrednote družbe in vse več deležnikov namenja pozornost prav področju okolja in s tem odgovornemu ravnanju. POR poleg zakonodajne in regulatorne skladnosti zavezuje podjetja, nacionalna združenja kemijske industrije in njihove partnerje k:

- nenehni izboljšavi in nadgradnji znanja o okolju, zdravju, varnosti in zaščiti ter izboljšanju učinkovitosti tehnologij, procesov in produktov v njihovi življenjski dobi, z namenom preprečiti škodljive vplive na ljudi in okolje;
- učinkoviti uporabi virov in zmanjšanju količine odpadkov;
- transparentnemu poročanju o uspešnosti, dosežkih, poslovanju in pomanjkljivostih podjetja;
- poslušanju in sodelovanju z ljudmi, da bi jih razumeli ter obravnavali njihove skrbi in izpolnili njihova pričakovanja;
- sodelovanju z vladnimi organizacijami pri razvoju in izvajanju učinkovitih predpisov in standardov;
- zagotavljanju pomoči in nasvetov za spodbujanje odgovornega ravnanja s kemikalijami od vseh, ki upravljajo in uporabljajo kemikalije v celotni dobavni verigi.

Prostovoljni program je do konca leta 2017 izvajalo 62 kemijskih združenj v več kot 70 gospodarstvih po vsem svetu, vključno s 30 državami po vsej Evropi, kamor uvrščamo tudi Slovenijo. Svet evropske kemijske industrije (angl. European Chemical Industry Council, v nadaljevanju CEFIC) v Evropi upravlja zaščiteno blagovno znamko POR. Sam logotip lahko uporabljajo podjetja/združenja, ki v programu sodelujejo in izpolnjujejo zahtevane pogoje, za kar prejmejo certifikat POR, ki omogoča uporabo logotipa. Revidirano globalno listino »Responsible Care« je do leta 2016 podpisalo več kot 90 % od 100 najboljših petrokemijskih in kemijskih proizvajalcev na svetu (CEFIC, brez datuma b).

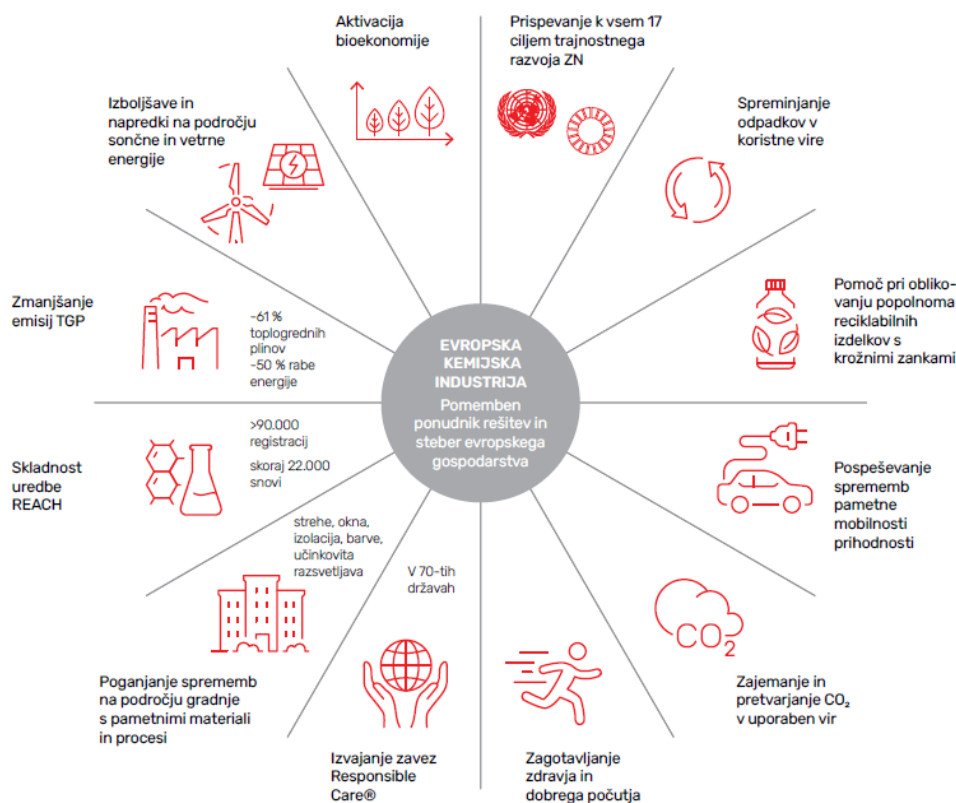
CEFIC in njene članice usmerjajo sredstva na glavna štiri kritična področja za napredek pri trajnostnem razvoju (CEFIC, brez datuma a):

- omogočiti prehod na nizkoogljično gospodarstvo,
- spodbujati učinkovito rabo virov v globalnih vrednostnih verigah in operacijah,
- spodbujati sprejemanje načel krožnega gospodarstva za preprečevanje nastajanja odpadkov, pri doseganju nizkoogljičnega gospodarstva in pri izboljšanju učinkovitosti virov,
- preprečiti škodljive vplive na ljudi in okolje v celotnem življenjskem ciklu.

3.1 Pot prehoda k trajnosti kemijske industrije v EU

V Evropi je po podatkih iz leta 2021 kemijska industrija četrta največja panoga glede na promet. V njej je neposredno zaposlenih več kot 1,2 milijona visokokvalificiranih delavcev, posredno pa panogo podpira tudi 3,6 milijona delovnih mest. Dodatnih 19 milijonov delovnih mest podpira panoga v drugih vrednostnih dobavnih verigah v EU. V panogi je 67 % večja produktivnost dela od povprečja proizvodnega sektorja. Evropa je tudi druga največja proizvajalka kemikalij na svetu in je imela v letu 2021 prodajo v višini 594 milijard evrov. Evropska kemijska industrija ustvari 16 % celotne dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti. V prihajajočih letih se bo sektor spoprijel z največjo transformacijo v svoji zgodovini, saj bo moral v manj kot 30 letih spremeniti način proizvodnje in začeti proizvajati varne ter obenem trajnostne kemikalije, če bo želel do leta 2050 uresničiti cilj Zelenega dogovora EU, tj. postati podnebno nevtralna celina. Na sliki 7 je prikazana shema, ki prikazuje evropsko kemijsko industrijo kot steber gospodarstva, ki je prisotna v številnih vrednostnih verigah in ima pomembno vlogo na poti k podnebni nevtralnosti. Kemijsko industrijo v Evropi čakajo ogromni izzivi, da bo ostala še naprej svetovno konkurenčna panoga, ki bo tudi v prihodnje dobaviteljica pomembnim proizvodnim verigam. Vsi ti ukrepi in izzivi bodo zahtevali milijarde dodatnih naložb, raziskav in inovacij (GZS, brez datuma a).

Slika 7: Shema surovin in izdelkov evropske kemijske industrije, ki je prisotna v številnih vrednostnih verigah in ima pomembno vlogo na poti k podnebni nevtralnosti

Vir: Cinkarna Celje (2022).

Evropska komisija je 27. januarja 2023 objavila Pot prehoda kemijske industrije v EU (angl. EU Chemical Industry Transition Pathway). Transformacija kemijske industrije je opredeljena kot dvojni prehod, ki zajema štiri glavna področja: podnebno nevtralnost, krožno gospodarstvo (zeleni prehod), digitalizacijo in prehod na varne in trajnostne kemikalije. Kot že omenjeno, si kemijska industrija do leta 2050 želi postati podnebno nevtralna. V zadnjih 30 letih je sektor svoje izpuste toplogrednih plinov že zmanjšal za več kot 60 %, toda za doseg popolne nevtralnosti potrebuje prebojne inovacije in ogromne spremembe v proizvodnih procesih. Pri tem bodo potrebne velike količine cenovno dostopne obnovljive električne energije in celotna infrastruktura za izvedbo takšnega prehoda. Podjetja bodo morala zmanjšati uporabo neobnovljivih virov med samo proizvodnjo in zagotoviti, da se materiali, ki jih izdelujejo, lahko reciklirajo. Za uspešno krožno gospodarstvo bo treba pospešiti recikliranje odpadkov za izdelavo novih kemikalij, zbrati oz. zajeti in uporabiti CO₂/CO kot surovino za procese in odpadno biomaso uporabiti za napredno bio zasnovano kemijo. Z uvajanjem digitalnih tehnologij, kot so velepodatki (»big data«), umetna inteligenca, robotika in veriženje blokov (»blockchain«), ter hkrati ob podpori inovacij lahko procesi postanejo bolj transparentni in učinkoviteje usmerjeni v splošni zeleni prehod. Hkrati prihajajoča digitalizacija prinaša tudi številne izzive; od oblikovanja skupnih načel izmenjevanja podatkov za celotno panogo do ponovnega usposabljanja, izpopolnjevanja in izobraževanja delovne sile. Pri prehodu na trajnostne in varne kemikalije se pričakuje, da bo kemijska industrija v EU postopoma opustila/prenehala uporabljati najškodljivejše snovi v potrošniških izdelkih, razen če so ti bistvenega pomena za družbo. Cilj zahteva okrepitev raziskovalne in inovacijske dejavnosti, da se bodo na trgu lahko pojavile in začele uporabljati varne ter hkrati trajnostne kemikalije. Glavni izzivi pri tem so tveganja, da trg ne bo sprejel novih izdelkov, in potrebna sredstva za uvajanje popolnoma novih izdelkov in postopkov (CEFIC, brez datuma a; Evropska komisija, 2023).

3.2 Farmacija

Posebno vejo v kemiji predstavlja farmacija. Proizvodnja farmacevtskih izdelkov, surovin in preparatov zajema sestavine zdravil (zdravilne učinkovine in pomožne snovi), zdravila za ljudi, zdravila za živali in prehranska dopolnila (vitamini, minerali ...). Velik pomen farmacevtske panoge se je še posebej pokazal v času pandemije covid-19, ko so se farmacevtska podjetja še bolj usmerila k razvijanju in proizvodnji cepiv. Farmacija s svojo proizvodnjo in razvijanjem zdravil, bioloških zdravil, biološko podobnih zdravil in cepiv rešuje življenja in dviguje kakovost življenja ljudi. Večji del svojih dohodkov pogosto namenja raziskavam in razvoju ter investicijam, kar uspešnim farmacevtskim podjetjem prinaša tudi ključen element konkurenčnosti.

Farmacevtsko industrijo v grobem delimo v dve glavni skupini, in sicer na »originatorje« in »generike«.

Originatorska podjetja razvijajo originatorje, tj. učinkovine, ki se na trgu pojavijo prve in so na njih narejene vse klinične raziskave. Originatorska zdravila ali tako imenovana inovativna zdravila na trgu pridobijo posebno ekskluzivno pravico oz. patent. Patenti na trgu ustvarjajo monopolen položaj podjetij in tako omogočajo zaščito izuma za določeno obdobje kot nadomestilo za vlaganje v raziskave in razvoj. Podjetja z monopolom lahko postavijo zelo visoke cene izdelkom, saj si prizadevajo, da si povrnejo oz. več kot povrnejo svoje naložbe in ustvarjajo dobičke. Monopolna pravica je pravica intelektualne lastnine (Dnevnik, 2016; Scherer, 2000).

Generična farmacevtska podjetja so osredotočena na proizvodnjo biološko podobnih zdravil, ki imajo enake lastnosti kot originatorji in lahko pridejo na trg prvi dan po poteku patenta originatorskega zdravila, če ima to seveda že dovoljenje za promet. Dovoljenja za promet z zdravili dodeljujejo agencije na podlagi predloženega dosjeja. Generična podjetja nekaj let pred iztekom patenta originatorja začnejo razvijati biološko podobna zdravila. Zanje velja, da obsežne klinične raziskave niso potrebne, saj morajo dokazati le dejstvo, da je prisotna biološka podobnost učinkovine z originatorjem. Posledično je razvoj podobnih zdravil v primerjavi z originatorji bistveno cenejši, kar se kaže tudi v končni ceni zdravila. Med generičnimi podjetji, ki pridobijo dovoljenje za promet podobnih bioloških zdravil, na trgu poteka močna cenovna konkurenca. Kolikšen tržni delež pa generiki prevzamejo od originatorskih zdravil z že uveljavljeno blagovno znamko, pa je odvisno od vladne regulatorne politike, zavarovalnic in vodstva izvajalcev zdravstvenih ustanov (Scherer, 2000).

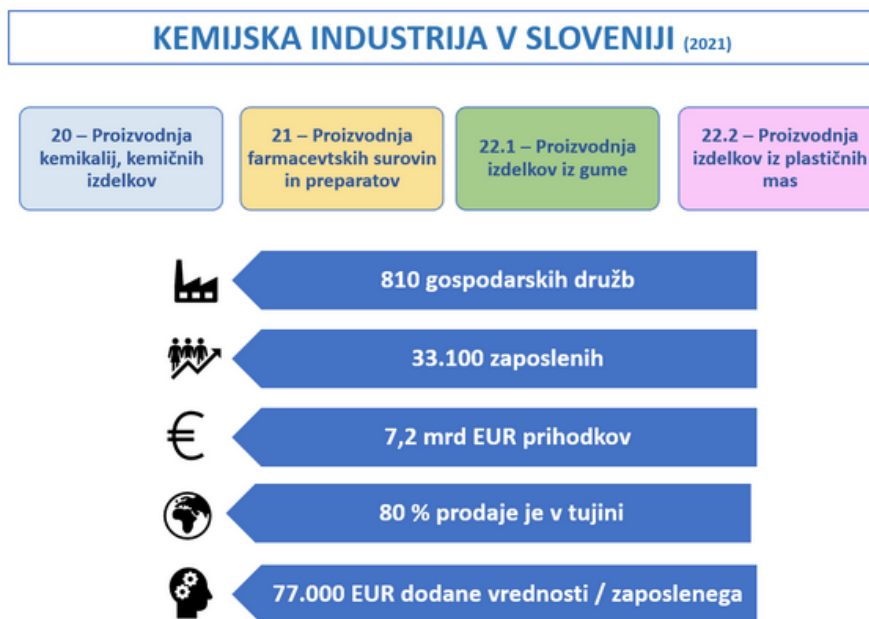
Za visokotehnološko proizvodnjo bioloških in podobnih bioloških zdravil so značilne nizke obremenitve naravnega okolja in delovna mesta z visoko dodano vrednostjo. Visokotehnološko biofarmacevtsko proizvodnjo imenujemo tudi čista proizvodnja, saj poteka v zaprtih sistemih po standardih, ki zagotavljajo izjemno čistost. Zanj so značilni nizek delež odpadkov, nekoliko višja poraba električne energije, preprosti in učinkoviti postopki za čiščenje odpadnih vod ter zanemarljivi izpusti v zrak, tudi prašnih delcev.

3.3 Kemijska industrija v Sloveniji

Slovenska kemijska industrija je del velike evropske industrije in je eden izmed nosilnih stebrov slovenskega gospodarstva. Sektor predstavlja vodilno predelovalno dejavnost v Sloveniji in ustvari kar 25 % dodane vrednosti celotne slovenske industrije. V Sloveniji v okviru kemijske industrije deluje 810 gospodarskih družb. Kemijska industrija ima velik pomen z vidika zagotavljanja delovnih mest, ustvarjanja prihodkov, dodane vrednosti in oskrbovanja drugih dejavnosti z vhodnimi surovinami oz. materiali. Panoga je izrazito izvozno usmerjena, približno 80 % vseh prihodkov ustvarimo s tujino, kar zajema 22 % vrednosti izvoza slovenske industrije. To nas uvršča med mednarodno konkurenčne države in nam daje prepoznavnost v globalnem okolju. Slovenija izvaža okoli 96 % farmacevtskih izdelkov, 80 % izdelkov iz gume, 74 % klasičnih kemijskih produktov in 60 % plastičnih

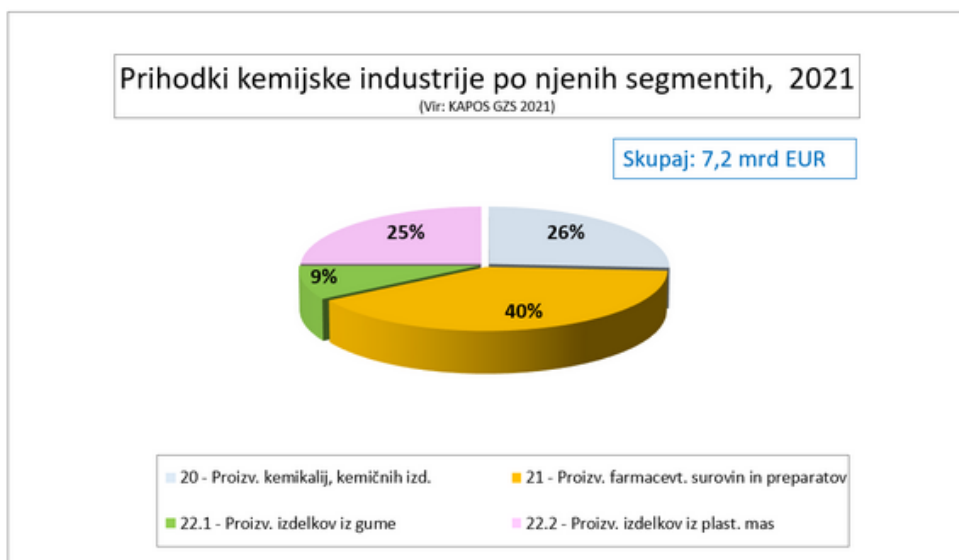
izdelkov. V kemijski industriji je na leto ustvarjenih okoli 7,2 milijard evrov prihodkov in 486 milijonov evrov neto čistega dobička. Zaposlenih v kemijski panogi je okoli 33.100 delavcev, dodana vrednost na zaposlenega pa znaša 77 tisoč evrov, kar je najvišja povprečna dodana vrednost na zaposlenega. Na sliki 8 so zbrani podatki iz leta 2021 za sektor kemije v Sloveniji (CEFIC, brez datuma c; Prava kemija, 2021).

Slika 8: Podatki o kemijski industriji v Sloveniji

Vir: Prava kemija (brez datuma).

Slika 9: Prihodki kemijske industrije po segmentih

Vir: Prava kemija (brez datuma).

Na sliki 9 vidimo, da farmacevtska industrija ustvari največ prihodkov (40 %), sledi proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov s 26 % ter proizvodnja izdelkov iz plastičnih mas s 25 %, na zadnjem mestu z 9 % pa je proizvodnja izdelkov iz gume. V farmacevtski industriji po podatkih iz leta 2021 deluje 29 gospodarskih družb, v plastični industriji 524 in v proizvodnji kemikalij 188. Za 69 družb je glavna dejavnost proizvodnja izdelkov iz gume.

3.3.1 Predstavitev izbranih podjetij v kemijski industriji v Sloveniji

3.3.1.1 *Lek d.d*

Lek d.d. deluje v sklopu skupine Sandoz in je del pomembnega mednarodnega farmacevtskega podjetja Novartis. Podjetje prodaja, razvija, raziskuje in proizvaja biološka, inovativna ter generična zdravila. V Sloveniji velja za vodilnega ponudnika zdravil na trgu. Podjetje v Sloveniji trenutno deluje v štirih krajih: v Ljubljani, Mengšu, Lendavi in na Prevaljah (lokacija konec leta 2023 zapira svoja vrata). Podjetje je leta 2021 za področje varovanja okolja namenilo 8 milijonov evrov, kar je največ v zadnjem desetletju. V podjetju je zaposlenih okoli 5.400 delavcev.

3.3.1.2 *Krka d.d*

Krka d.d. je slovensko farmacevtsko podjetje s sedežem v Novem mestu. Podjetje proizvaja generična zdravila in zdravila brez recepta, v njem pa je zaposlenih več kot 12.500 delavcev. Podjetje deluje na več kot 70 trgih in dnevno oskrbi več kot 50 milijonov bolnikov.

3.3.1.3 *Cinkarna Celje d.d*

Cinkarna Celje je vodilni proizvajalec cinka in zlitin cinka v srednji Evropi. Podjetje izdeluje širok spekter izdelkov, ki se uporabljajo v različnih industrijah, vključno z gradbeništvom, avtomobilsko industrijo, elektroniko in kozmetiko. V podjetju je zaposlenih okoli 775 delavcev.

3.3.1.4 *Tomplast d.o.o*

Podjetje Tomplast d.o.o je bilo ustanovljeno leta 1990, ukvarja pa se s proizvodnjo in predelavo plastičnih mas. Glavna dejavnost podjetja je proizvodnja izdelkov iz plastičnih mas, kot so embalaža, lončki, škatle in drugi izdelki za prehransko in kozmetično industrijo. Podjetje ima tudi lasten razvoj izdelkov in uporablja najnovejše tehnologije za izdelavo visokokakovostnih plastičnih izdelkov. Podjetje ima certifikat ISO 14001, ki

potrjuje njihovo zavezanost k trajnostnemu ravnanju z okoljem. V podjetju je zaposlenih okoli 350 ljudi.

3.3.1.5 Plastika Skaza d.o.o

Podjetje Plastika Skaza se ukvarja s proizvodnjo in razvojem plastičnih izdelkov za gospodinjstvo, vrt in kampiranje. Podjetje izvaja celoten proces od ideje do končnega izdelka, kar jim omogoča, da lahko spremljajo celoten postopek in zagotavljajo visoko kakovost izdelkov ter obenem trajnostno in okolju prijazno proizvodnjo. Podjetje uvaja trajnostne rešitve in tehnologije v celoten proces proizvodnje, med drugim pa je tudi certificirano po standardih kakovosti in okolja ISO 9001 ter ISO 14001. Podjetje zaposluje okoli 260 delavcev.

4 ANALIZA POROČIL IZBRANIH SLOVENSКИH PODJETIJ

V empiričnem delu magistrskega dela bom podrobno analizirala poročila o trajnostnem razvoju izbranih slovenskih podjetij, ki delujejo v sektorju kemijske industrije. Za kemijsko industrijo sem se odločila, ker sektor velja za enega izmed večjih onesnaževalcev okolja. Uporaba številnih kemikalij in proizvodni procesi povzročajo onesnaževanje zraka, tal in vode. Po drugi strani pa v kemiji ostaja širok prostor za izboljšanje proizvodnih procesov, uporabo čistejših energijskih virov, zmanjšanje porabe surovin in energije, recikliranje ipd. Sektor kemijske industrije lahko svoj vpliv na okolje zmanjša s sprejetjem ukrepov za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, z omejevanjem onesnaženja in uvedbo okolju prijaznih procesov. Panoga ima ključno vlogo pri preobrazbi v zeleno in krožno naravnano industrijo, gospodarstev in tudi družbe kot celote. Kemijska industrija ima sama po sebi velik vpliv na druge sektorje in industrije, saj je s svojimi materiali, izdelki in rešitvami del številnih vrednostnih verig. Trajnostna usmerjenost podjetij v kemijski industriji lahko pomembno vpliva na celotno dobavno verigo, saj spodbuja trajnostne prakse in zahteve glede trajnosti pri dobaviteljih in končnih uporabnikih.

Glavno vprašanje je, ali podjetja v kemijski industriji v Sloveniji ustrezno in zadostno poročajo o elementih trajnostnega razvoja v svojih poročilih. Ti elementi ločujejo trajnostno naravnana in odgovorna podjetja, ki stremijo k optimizaciji družbe in okolja od tistih, ki v svoja poročila dodajo zgolj zakonsko predpisane elemente. Kemijska industrija trajnostne dosežke dokazuje z merljivimi podatki, ki so navadno predstavljeni na spletnih straneh podjetij oz. poročilih, kot področje varovanja okolja ali družbene odgovornosti (GZS, brez datuma b).

Merjenje poročanja o trajnostnem razvoju je težavno, saj standardizacije na tem področju še ni. Standardi in točne zahteve še niso dodobra opredeljene, zato lahko vsako podjetje razkriva podatke o trajnosti po svoje, pri čemer si podjetja lahko pomagajo z uveljavljenimi smernicami.

V vzorec sem izbrala dva največja predstavnika farmacevtskih podjetij v Sloveniji, **Lek d.d.** in **Krko d.d.** V vzorec sem zajela tudi **Cinkarno Celje**, **Tomplast d. o. o.** ter **Plastiko Skaza d.o.o.** V vzorec sta zajeti dve farmacevtski podjetji in tri podjetja iz predelovalne industrije, kar omogoča raznovrstnost vzorca.

Letna poročila oz. samostojna poročila o trajnostnem razvoju izbranih slovenskih podjetij, ki delujejo v kemijski industriji, so javno dostopna na spletnih straneh podjetij oz. sem jih pridobila v spletni bazi poročil AJPES. S primerjavo letnih poročil za poslovno leto 2021 bom ugotovila, ali obstajajo razlike oz. podobnosti v kakovosti in obsegu podatkov pri poročanju o trajnostnem razvoju izbranih podjetij. Za podjetja, katerih letna poročila so javno dostopna tudi za leto 2022, bom naredila tudi primerjavo poročenih podatkov glede na predhodno leto. Zanima me, ali podjetja razkrivajo in nadgrajujejo svoja poročila v zvezi s trajnostjo, s čimer bi tudi zvišala svojo kakovost poročanja. Prihajajoči standardi ESRS bodo leta 2024 prišli v uporabo in bodo tudi prvič v zgodovini zakonsko obvezni pri poročanju o trajnosti za poslovna leta od 2024 naprej. Zanima me, ali podjetja že zajemajo določene elemente, ki jih bodo standardi zahtevali, oz. jih na tem področju čaka še velik izziv. Z uporabo izdelanega vprašalnika sem vsebinsko analizirala poročila.

Vprašalnik, ki je v prilogi 1, je razdeljen na tri sklope. Identificirala sem pomembne trajnostne teme, ki se nanašajo na ekonomski, družbeni in okoljski vidik trajnosti. V sklopu vsakega vidika sem podrobneje opredelila kategorije posameznega področja. Nato sem za posamezno kategorijo določila specifične indikatorje/kazalnike, ki omogočajo oceno poročanja izbranih podjetij o trajnosti. Pri izdelavi vprašalnika sem se opirala na osnutek standardov ESRS ter smernic GRI, saj bodo te osnova za oblikovanje standardov ESRS. Pri izbiri indikatorjev sem si pomagala tudi s trajnostnimi poročili, pri čemer je bila podlaga pogostost razkrivanja določenega indikatorja.

Posamezni indikator/kazalnik sem ocenila s točkami od 0 do 3. Okoljskemu, družbenemu in ekonomskemu področju pripada ordinalna merska lestvica z naslednjimi vrednostmi:

- 0 = področje ni omenjeno,
- 1 = področje je omenjeno opisno,
- 2 = področje je omenjeno tudi kvantitativno,
- 3 = področje primerja podatke tudi s preteklim letom.

Na končani analizi sem skupni rezultat ocenila kot seštevek vseh izbranih točk na posameznem vidiku trajnostnega razvoja. Pri analizi vidikov trajnosti je maksimalno možno število doseženih točk 126 (na voljo imamo 42 indikatorjev, vsak indikator pa lahko dobi maksimalno vrednost 3). Končno število doseženih točk ne predstavlja kakovosti razkritih informacij, temveč zgolj, ali je podjetje razkrilo omenjene podatke. Informacije so lahko razkrite zgolj številčno, brez kakršnih koli razlag, lahko so razkrite le opisno ali pa zajemajo oba vidika razkritja (tako opisnega kot številčnega), kar nakazuje na kakovostnejše poročanje.

Okoljski vidik je sestavljen iz petih področij: podnebne spremembe (zajema informacije o izpušnih toplogrednih plinov, porabi energije), onesnaženje (zrak, tla, odpadki), voda in morski viri, biodiverziteti in ekosistemi ter raba virov in krožno gospodarstvo. Okoljski vidik tako zajema vsega skupaj 17 kazalnikov. Družbeni vidik sem razdelila na štiri področja: delovna sila, delavci v vrednostni verigi, lokalne skupnosti ter potrošniki in končni uporabniki. Pri družbenem vidiku je mogoče zbrati 54 točk, saj vidik vsebuje 18 kazalnikov. Ker je ekonomski vidik glede na osnutek standardov ESRS predstavljen kot »poslovno vedenje«, sem znotraj ekonomskega vidika določila sedem kazalnikov. Ti se nanašajo na ekonomsko uspešnost, investicije, vlaganje v raziskave in razvoj, trajnostno upravljanje in trajnostne strategije, finančno pomoč, davke in preprečevanje korupcije in podkupovanja.

S pomočjo vprašalnika sem ocenila, koliko in katere kazalnike razkrivajo podjetja glede trajnosti. Pri tem sem analizirala vsak vidik posebej, znotraj posameznega vidika pa me je zanimalo tudi, katera področja oz. kazalniki so predstavljeni boljše in kje imajo podjetja še možnosti za izboljšave. Podatke sem pridobila s pomočjo seštevka za vsak vidik in področje oz. kazalnik za posamezno podjetje ter jih na koncu primerjala glede na maksimalno možno število točk pri posameznem vidiku in področju oz. kazalniku. Rezultate analiz sem ponazorila tudi grafično.

Naredila sem tudi opisno primerjavo trajnostnih poročil za podjetja, katerih poročila so bila dostopna tudi za poslovno leto 2022. Opisno primerjavo sem naredila z namenom, da preverim, ali podjetja glede na preteklo leto razkrivajo več informacij na področju trajnostnega razvoja in ali so podatki glede na predhodno leto poročani podobno oz. kakšne so razlike. Na dan 5. 6. 2023 je bilo na spletni strani podjetij za poslovno leto 2022 dostopno letno poročilo za Krko in Cinkarno Celje.

Ker se je poročanje o trajnostnem razvoju pri podjetju Cinkarna Celje bistveno spremenilo, sem se odločila, da bom izpolnila vprašalnik tudi za poslovno leto 2022. Naredila sem primerjavo glede poročanja o posameznih vidikih trajnosti za leto 2021 in 2022. Rezultate analize sem prikazala tudi grafično.

Po končani vsebinski in opisni analizi poročanja o trajnosti sem na koncu zbrala ugotovitve in podala priporočila za izboljšave.

4.1 Analiza rezultatov

Za vseh pet podjetij sem izpolnila vprašalnik, da sem se lahko lotila vsebinske primerjave trajnostnih poročil. Za vsak posamezni kazalnik sem ovrednotila, koliko točk je zbralo posamezno podjetje, da sem lahko analizirala posamezne vidike trajnosti.

4.1.1 Okoljski vidik

Svet se v današnjem času spoprijema z globalnim segrevanjem in onesnaženjem, kar je pomemben okoljski problem. Podjetja, še posebej tista, ki imajo lastno proizvodnjo, so veliki onesnaževalci okolja. Za svoje nemoteno delovanje porabljajo ogromne količine energije, vode, surovine, na drugi strani pa ustvarjajo izpuste in odpadke ter s tem negativno vplivajo na okolje. Ozaveščenost podjetij in poročanje o okoljskem vidiku sta za podjetja v kemijski industriji ključnega pomena. Podjetja, ki delujejo v tem sektorju, še posebej farmacevtska podjetja, so praktično primorana poročati o vplivih na okolje, če želijo ostati konkurenčna in ohranjati zaupanje deležnikov.

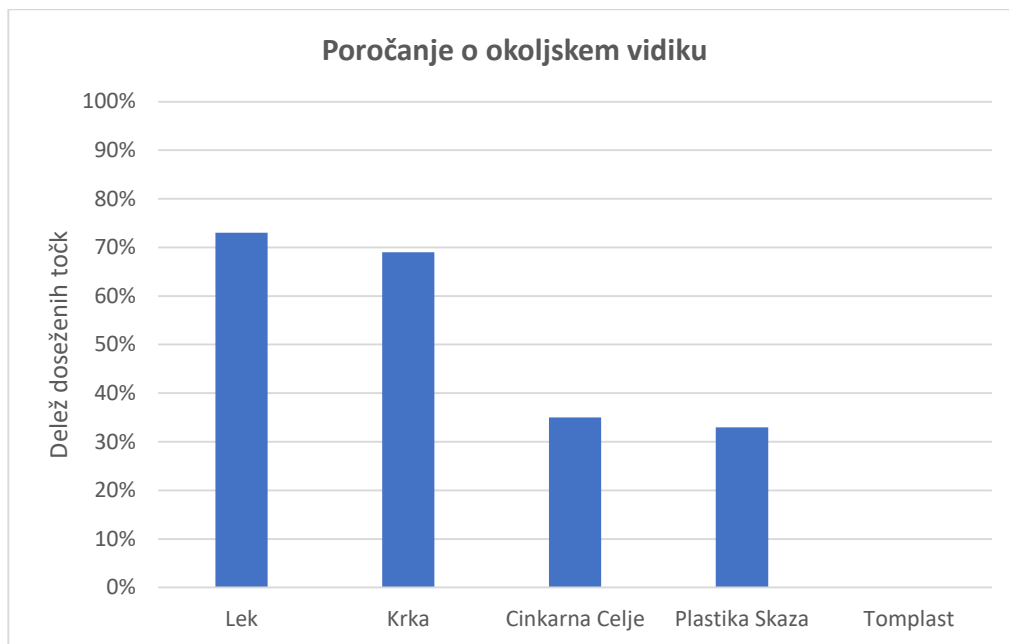
Večina okoljskih kazalnikov je kvantitativnih, zato je primerjavo med leti (npr. kakšen je njihov napredek/nazadovanje na določenem področju) za posamezno podjetje lažje spremljati. Težja pa je primerjava kazalnikov med podjetji, saj nimajo enotne proizvodnje, uporabljajo različne izračune in pri tem tudi različno prikazujejo svoje podatke. Ker standardi ne narekujejo, kako naj podjetja striktno poročajo, se vsako podjetje lahko odloči, na kakšen način bo svoje podatke prikazalo javnosti. V očeh ocenjevalcev se lahko pojavi dvom, ali podjetja poročajo pošteno.

Izbrana podjetja so glede okoljskega vidika poročala zelo različno. Iz rezultatov, ki so prikazani na sliki 10, opazimo, da podjetji, ki delujeta v farmaciji, o okoljskem vidiku najbolje poročata (v povprečju sta dosegli 70 % točk). Lek in Krka poročata zelo podobno in v svojih poročilih zajemata vsa področja (gl. sliko 11), ki sem jih zajela z vprašalnikom. Podjetji Cinkarna Celje in Plastika Skaza sta o okoljskem vidiku poročali pomanjkljivo, saj sta dosegli približno 30 % vseh točk. Podjetje Tomplast o okoljskem vidiku praktično ne poroča. V letnem poročilu Tomplasta (naslov 5.4 – Trajnostni razvoj) vidimo, da podjetje zgolj opisno predstavi, da je usmerjeno k varovanju okolja, brezogljicnem delovanju in da ima svojo odgovornost do okolja predstavljeno v okoljski politiki, ki pa v poročilu ni razkrita. V letnem poročilu podjetja Tomplast ne najdemo nikakršnih kvantitativnih podatkov glede okoljske trajnosti.

Nobeno izmed podjetij ne poroča o okoljskih katastrofah. Razlog, zakaj podjetja o okoljskih katastrofah ne poročajo, bi lahko bil prikrivanje neljubih dogodkov, ki so se morda pripetili, kar bi za sabo lahko prineslo slabši ugled podjetja. Podjetja prav tako ne poročajo o izpustih v tla (opisno o tem poroča le Lek). Čeprav podjetja slabo oz. sploh ne poročajo glede kazalnika okoljske katastrofe in izpustov v tla, je področje onesnaženje doseglo v povprečju 45 % vseh možnih točk (Tomplast je izvzet). Pri področju onesnaženje so v poročilih najbolje prikazani kazalniki o izpustih v zrak, o rabi odpadkov, ravnanju z odpadki in o recikliranju. Podjetja na splošno najslabše oz. sploh ne poročajo (Cinkarna Celje, Tomplast, Plastika Skaza) o biodiverziteti in ekosistemih. V povprečju so v trajnostnih poročilih najbolje prikazani podatki o rabi virov. Področje vodni in morski viri zajema kazalnike o izpustih v vodo, odpadni vodi in porabi vode. Lek in Krka sta na tem področju zbrala vse točke, medtem ko sta tako Plastika Skaza kot Cinkarna Celje

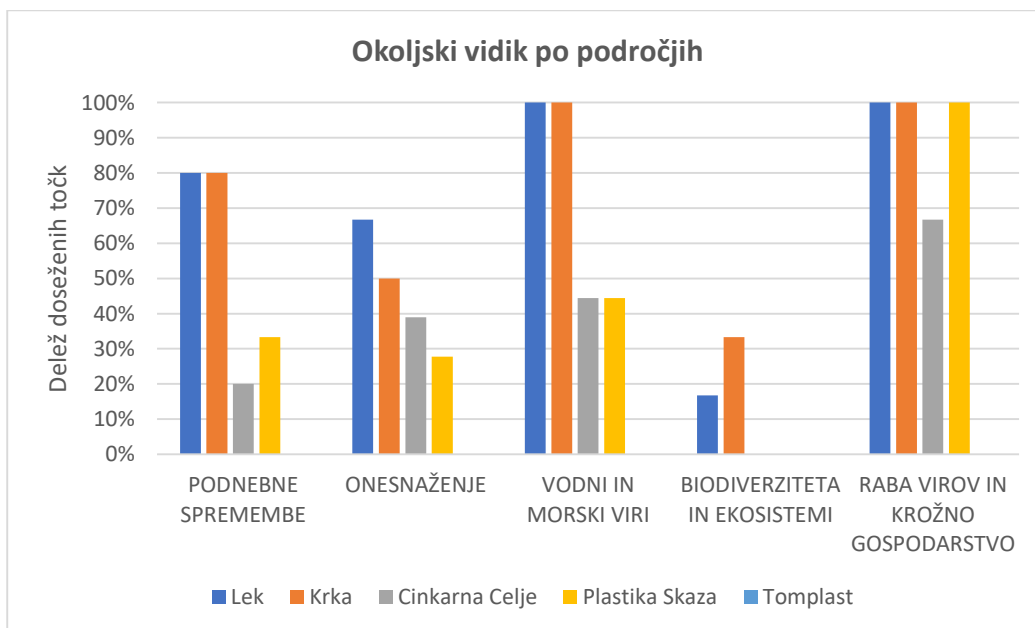
dosegla 44 % možnih točk. Lek in Krka zelo podobno poročata o področju podnebne spremembe (oba sta dosegla 80 % točk), ki se nanaša predvsem na izpuste toplogrednih plinov, porabo energije, energetska intenzivnost in na informacije o prihajajočih izboljšavah na energetskega področju. Cinkarna Celje in Plastika Skaza pa imata na tem področju še ogromno prostora za izboljšavo.

Slika 10: Delež doseženih točk podjetij pri okoljskem vidiku

Vir: Lastno delo.

Slika 11: Delež doseženih točk po področjih pri okoljskem vidiku za posamezna podjetja

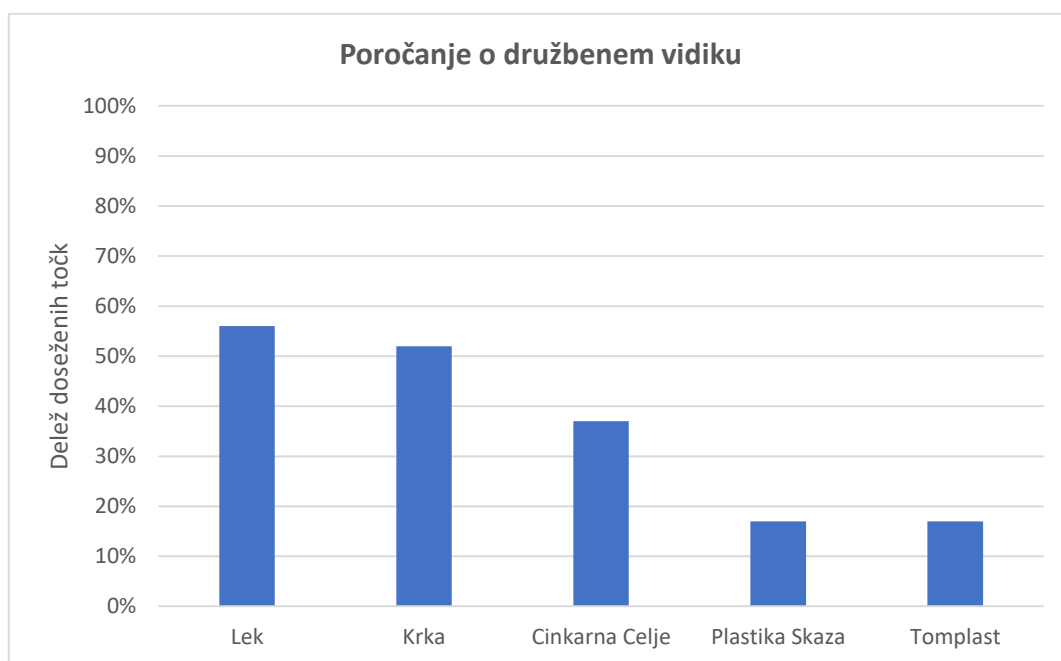
Vir: Lastno delo.

4.1.2 Družbeni vidik

Poročanje o družbenem vidiku je pomembna praksa podjetij, ki prikazuje, kako podjetja prispevajo k blaginji zaposlenih, lokalnih skupnosti in družbe kot celote.

Izbrana podjetja so o družbenem vidiku poročala zelo različno, kar prikazuje slika 12. Ponovno glede razkritja informacij izstopata farmacevtski podjetji Lek in Krka, ki sta dosegli največji delež točk, nekaj čez 50 %. Enak delež točk (17 %) sta dosegli podjetji Tomplast in Plastika Skaza.

Slika 12: Delež doseženih točk podjetij pri družbenem vidiku

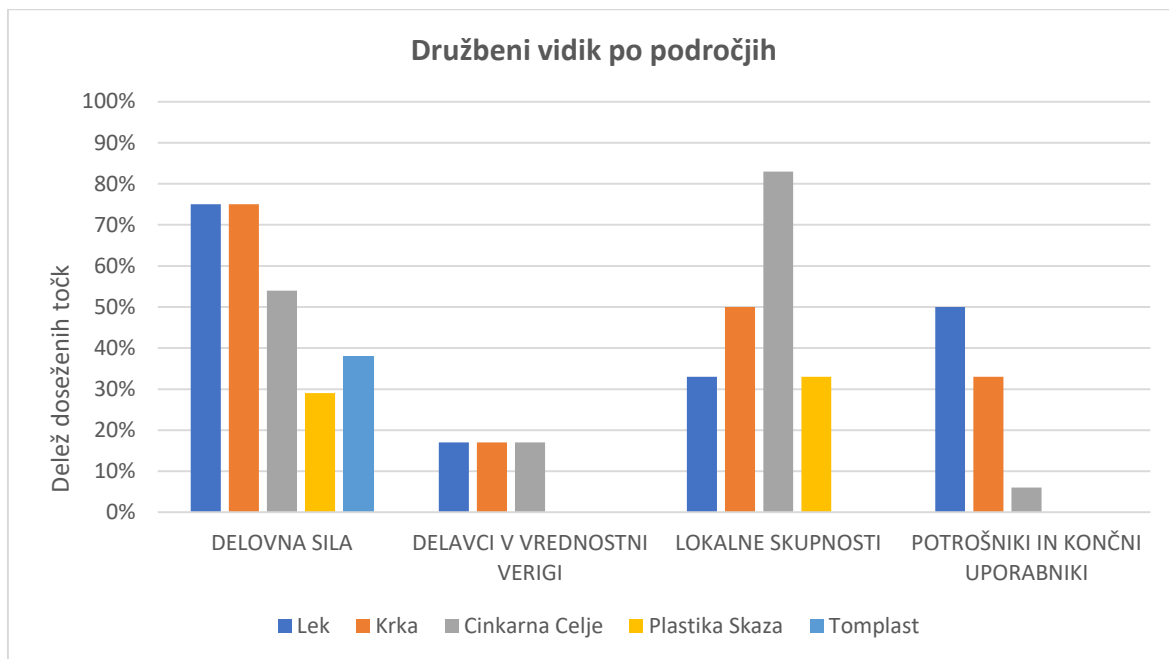

Vir: Lastno delo.

Družbeni vidik je vsako podjetje prikazalo na različne načine, zato je bilo ocenjevanje težavno. Najlažje je bilo oceniti področje delovna sila, saj se dá vseh osem izbranih kazalnikov prikazati kvantitativno. Področje delovna sila so vsa podjetja najbolje prikazala v svojih poročilih (glej sliko 13). Pri področju delavci v vrednostni verigi sta bila v analizo zajeta dva kazalnika. O kazalniku sodelovanje z delavci v vrednostni verigi ni poročalo nobeno podjetje, čeprav bo po novem z vpeljavo standardov ESRS to področje obvezno. Podjetja so slabše oz. sploh niso (Tomplast in Plastika Skaza) poročala o nediskriminaciji in človekovih pravicah. Majhnemu deležu doseženih točk na področju delavci v vrednostni verigi lahko pripišemo tudi dejstvu, da je o tem kazalniku skorajda nemogoče poročati kvantitativno. Področje lokalna skupnost sem razdelila na dva kazalnika, in sicer donacije/sponsorstva in prakse podjetij za sodelovanje z lokalnimi skupnostmi. Cinkarna Celje med izbranimi podjetji najbolje (tudi kvantitativno) razkriva informacije o donacijah/pokroviteljstvu, ki jih namenja lokalnim društvom, klubom, kulturnim zavodom ter izobraževalnim, vzgojnim in dobrotelničnim organizacijam. Krka bolje poroča o lokalnih

skupnostih v primerjavi z Lekom, medtem ko je Lek boljši pri poročanju o potrošnikih in končnih uporabnikih. Področje o potrošnikih in končnih uporabnikih zajema poročanje o odgovornosti podjetij do potrošnikov in dobaviteljev, ocenjevanje dobaviteljev, zadovoljstvo potrošnikov, ključne deležnike in nabavno politiko. Lek torej o tem poroča najbolje, Plastika Skaza in Tomplast pa sploh ne poročata.

Slika 13: Delež doseženih točk po področjih pri družbenem vidiku za posamezna podjetja

Vir: Lastno delo.

4.1.3 Ekonomski vidik

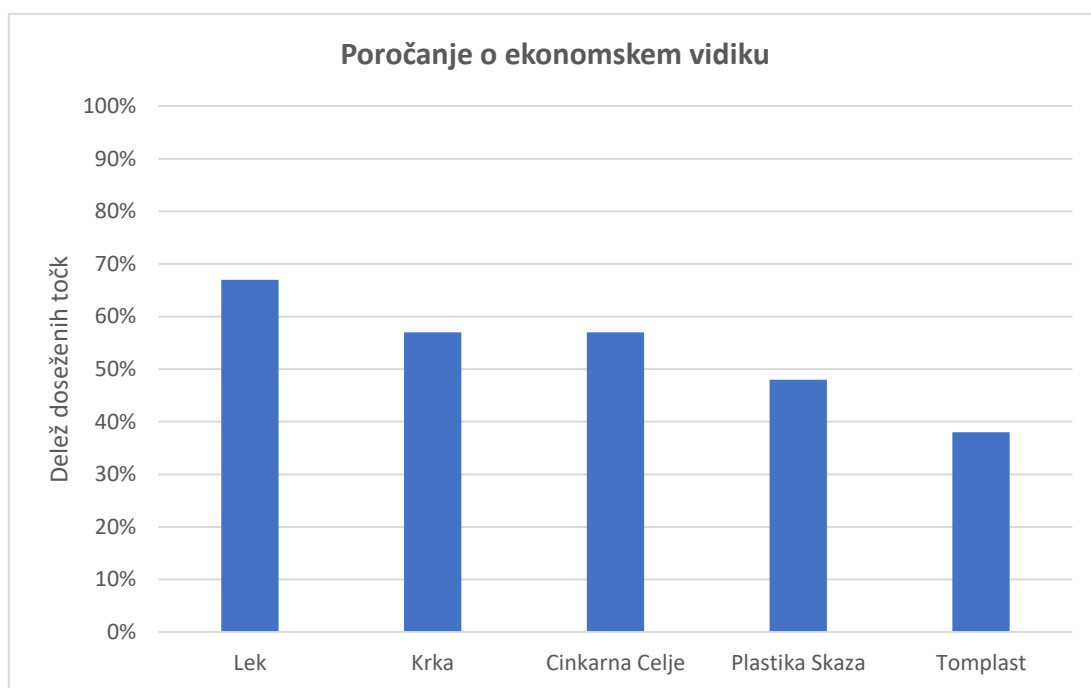
Podjetja o poslovni uspešnosti poročajo v računovodskem delu letnih poročil. Od vseh izbranih podjetij je izjema podjetje Lek, ki del ekonomskega vidika poroča v svojem samostojnem trajnostnem poročilu. Kljub temu pa vse informacije niso razkrite znotraj trajnostnega poročila, zato sem določene podatke za Lek pridobila tudi v letnem poročilu in jih upoštevala pri končni analizi ekonomskega vidika.

Ekonomski vidik se prepleta tako s socialnim kot okoljskim vidikom, zato bi ga podjetja po mojem mnenju morala upoštevati znotraj trajnostnega poročanja. Za zunanje deležnike niso pomembne zgolj finančne informacije, ampak tudi sama usmerjenost podjetij k vlaganju v varovanje okolja, dobro vzdušje med zaposlenimi, sponzorstva/donacije itd.

Tudi analiziranje ekonomskega vidika je bilo težavno, saj je bilo ogromno informacij podanih razpršeno v celotnem letnem poročilu. Ekonomskega vidika nisem razdelila na področja, temveč sem ga opredelila s sedmimi kazalniki in rezultate prikazala na sliki 14. Vsa podjetja so dosegla maksimalno število možnih točk pri kazalnikih poročanje o

ekonomski uspešnosti in davki. Gre za tipična finančna kazalnika, o katerih poročajo praktično vsa podjetja, ki so zavezana k izdelavi letnih poročil. Gledano v celoti, so podjetja najboljše poročala prav o ekonomskem vidiku. Podjetja na splošno najslabše poročajo oz. sploh ne o vlaganju v raziskave in razvoj, o preprečevanju korupcije in podkupovanja in o vlaganjih v zvezi s trajnostnim razvojem – trajnostno upravljanje. Našteta področja so pomembna za deležnike, zato bi jih podjetja morala razkriti v poročilih. Zanimivo je, da Krka ne poroča o prejemu finančnih pomoči, medtem ko preostala izbrana podjetja v svojih poročilih ta kazalnik vsaj opisno predstavijo.

Slika 14: Poročanje podjetij o ekonomskem vidiku

Vir: Lastno delo.

4.2 Opisna primerjava poročil med poslovnima letoma 2022 in 2021

Na podlagi dostopnih letnih poročil na spletnih straneh podjetij oz. spletni bazi poročil AJPES za leto 2022 sem naredila opisno primerjavo poročil za podjetji Krka in Cinkarna Celje. Opisana primerjava je narejena za posamezno podjetje posebej na podlagi primerjave poročil za poslovni leti 2022 in 2021.

4.2.1 Krka d.d.

Podjetje Krka v svojem letnem poročilu v poglavju Trajnostni razvoj, ki za leto 2021 obsega 43 strani, za leto 2022 pa 42, poroča o ključnih informacijah, povezanih s trajnostjo. Glavna razlika v kazalu vsebine za leto 2022 v primerjavi z letom 2021 je, da podjetje kazalnike trajnostnega razvoja za družbo Krka predstavi že v samem uvodu,

medtem ko jih v letu 2021 razkrije v poglavju Trajnostni razvoj. V poglavju Trajnostni razvoj podjetje v letu 2022 dodaja novo podpoglavje z naslovom Proces opredeljevanja bistvenosti, v katerem opiše pristop k procesu, skladnost politik, strateških ciljev in kazalnikov ter posodobljeno oceno bistvenosti.

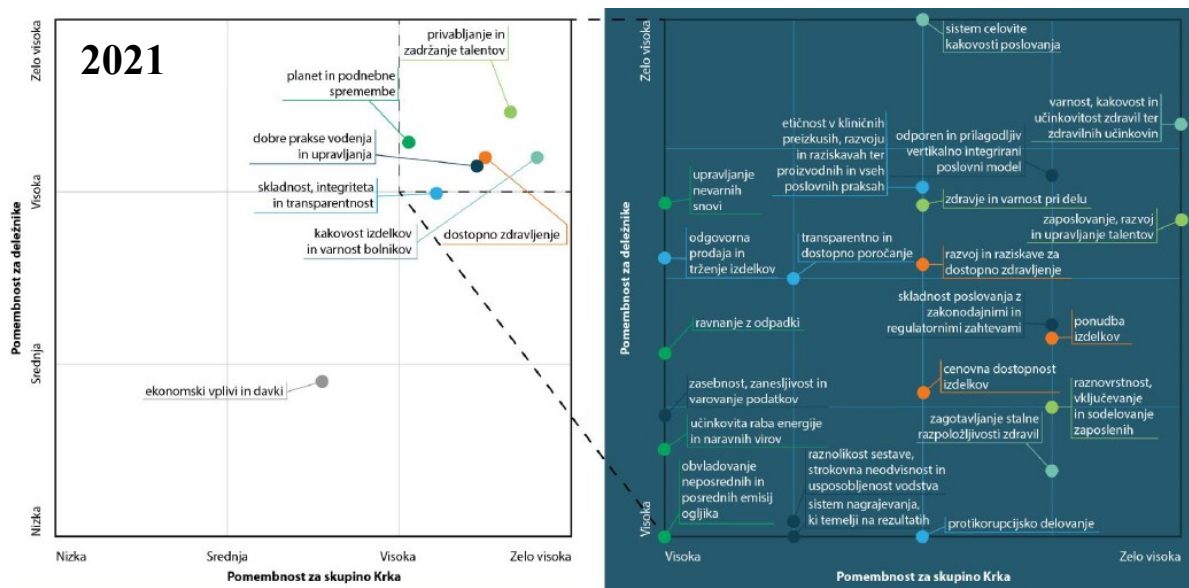
V letu 2022 podjetje bistvene ESG teme združuje v šest sklopov:

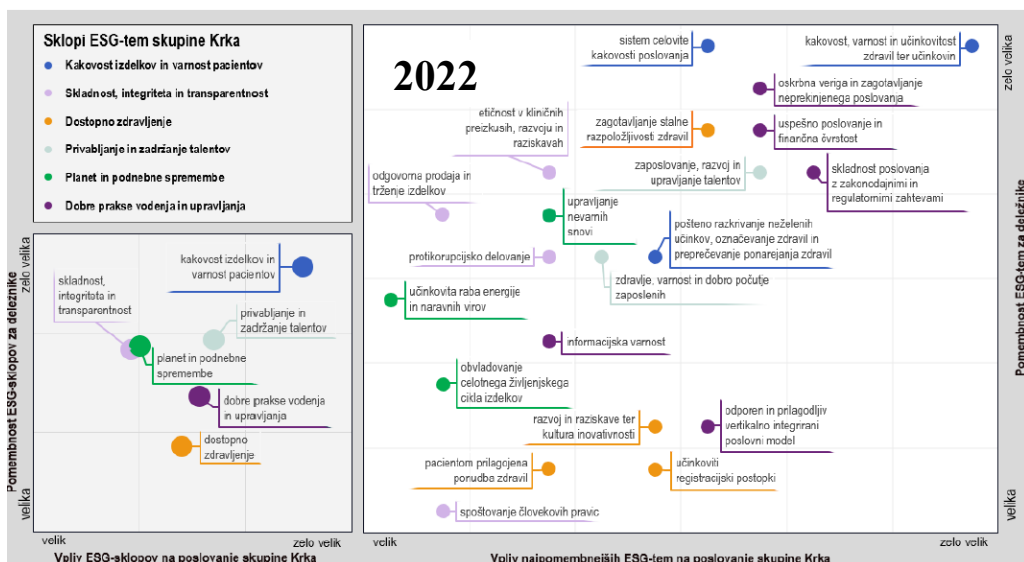
- kakovost izdelkov in varnost pacientov,
- skladnost, integriteta in transparentnost,
- dostopno zdravljenje,
- pridobivanje in zadrževanje talentov,
- planet in podnebne spremembe,
- dobre prakse vodenja in upravljanja,

medtem ko jih je leta 2021 združilo v sedem sklopov – dodatno področje je bilo ekonomski vplivi in davki.

Matrika bistvenosti je leta 2022 po mojem mnenju prikazana pregledneje (glej sliko 15, spodaj) kot v letu 2021 (glej sliko 15, zgoraj). Podjetje je ključne sklope ESG-tem, pomembne za deležnike in vpliv na poslovanje skupine Krka, v letu 2022 razdelilo v razponu od velik do zelo velik, medtem ko jih je leta 2021 razčlenilo in razvrstilo v štiri razrede pomembnosti: nizka, srednja, visoka in zelo visoka.

Slika 15: Matrika bistvenosti

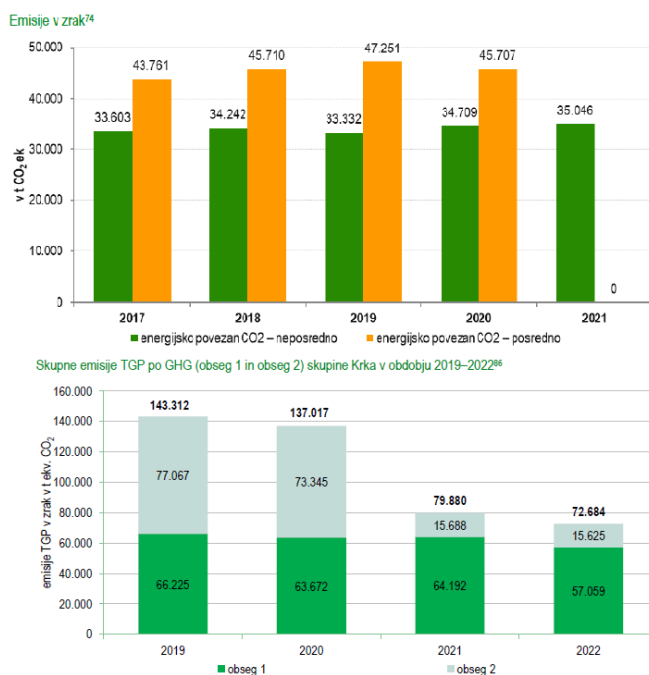

Vir: Krka (2021, 2022).

Podjetje v letu 2022 specifično rabo energije glede na proizvodjalne stroške poroča po LHV (spodnja kurilna vrednost) in HHV (zgornja kurilna vrednost), medtem ko je v letu 2021 poročalo zgolj po LHV. V letu 2022 je namreč prišlo do spremembe pri vrednotenju energijske vrednosti goriv.

V sklopu poročanja izpustov (emisij) v zrak je podjetje prikazalo izračun ogljičnega odtisa skupine Krka med letoma 2019 in 2022 glede na prihodke, število zaposlenih in obseg proizvodnje, česar v poročilu predhodnega leta ni razkrilo.

Slika 16: Emisije TPG v zrak

Vir: Krka (2021, 2022).

Graf izpustov TPG je podjetje leta 2022 predstavilo po GHG (obseg 1 in obseg 2) skupno, kot seštevek, kar je po mojem mnenju preglednejše v primerjavi z letom 2021. V poročilu za leto 2021 so prikazane posredne in neposredne emisije v zrak ločeno, v dveh stolpcih (gl. sliko 16, zgoraj). Poročanje v obliki skupnih izpustov v zrak se mi zdi tudi pravilnejše in kakovostnejše, saj deležniki takoj dobijo informacije o celokupnih izpustih že iz samega grafa (glej sliko 16, spodaj).

Podjetje Krka je v letu 2022 prvič pripravilo tudi akcijski načrt za zmanjševanje skupnega ogljičnega odtisa, z namenom postati ogljično nevtralnno podjetje do leta 2050 na ključnih področjih, medtem ko v letu 2021 o tem ni poročalo.

Podjetje o socialnem vidiku trajnosti poroča v poglavju o trajnostnem razvoju, in sicer o odgovornosti do zaposlenih, izobraževanju, nagrajevanju, varnosti in zdravja pri delu, o dobrotelčnosti in prostovoljstvu, lokalnih skupnostih, odgovornosti do pacientov in drugih odjemalcev. V odgovornosti do zaposlenih razkriva ključne podatke o zaposlenih (število zaposlenih, starostna struktura, zaposlenost glede na spol, regijo, stopnjo izobrazbe in način zaposlitve).

V sklopu poglavja Odgovornost do naravnega okolja podjetje poroča o okoljskem vidiku trajnosti, v katerem razkriva informacije o stroških varstva okolja, rabi pitne in rečne vode, o energiji, biotski raznovrstnosti, izpustih in odpadkih.

Podjetje o ekonomskem vidiku ne poroča v poglavju o trajnostnem razvoju, ampak te informacije razkrije v drugih poglavjih letnega poročila.

4.2.2 Cinkarna Celje d.d.

Letno poročilo podjetja Cinkarna Celje je na spletu na voljo tudi za poslovno leto 2022. Ko odpremo letno poročilo za leto 2022 in ga primerjamo z letom 2021, že takoj opazimo, da je poročilo za leto 2022 obsežnejše. Letno poročilo za leto 2022 obsega 264 strani, medtem ko je obseg revidiranega letnega poročila za leto 2021 128 strani.

Kazalo za leto 2021 v poglavju Izjava o nefinančnem poslovanju vsebuje podpoglavje o politikah (okoljska politika, socialna politika, kadrovska politika in varstvo pri delu, spoštovanje človekovih pravic in politika boja proti korupciji in podkupovanju – vsega skupaj 13 strani).

V okoljski politiki podjetje v letu 2021 poudari, da namerava v prihodnosti izračunati ogljični odtis za vse glavne proizvode ter ga hkrati želi sistematično z leti zmanjševati, namen pa je preprečiti podnebne spremembe. Podjetje opisno navaja, kako izkazuje zavezanost k blažitvi podnebnih sprememb in ohranjanju biotske raznovrstnosti. Nefinančne indikatorje, kot so ravnanje z odpadki, emisije v zrak, izpusti v vode ter poraba virov, izkazuje v številkah za posamezna leta od 2017 naprej. Podjetje v okviru socialne

politike številčno po letih poroča o donacijah in pokroviteljstvih ter o sodelovanju z lokalnimi skupnostmi. Prav tako razkriva podatke o zaposlenih in izobraževanju v okviru kadrovske politike. Podjetje navaja stroške na področju varstva pri delu in požarne varnosti ter razkriva potencialne nevarnosti, ki bi se lahko pripetile med letom. Poseben del je namenjen tudi poročanju o spoštovanju človekovih pravic in o boju proti korupciji in podkupovanju. Če povzamemo, podjetje v letu 2021 poroča v skladu s 70.c členom ZGD-1J, saj v svojem nefinančnem poročilu razkriva podatke o kadrovskih, socialnih in okoljskih zadevah, informacije v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju, o spoštovanju človekovih pravic in opis samih politik glede navedenih področij ter končne rezultate.

Ko pogledamo letno poročilo za leto 2022, v kazalu takoj opazimo samostojni naslov Trajnostni razvoj, ki vsebuje podnaslove s še dodatnimi podnaslovi – vsega skupaj 90 strani. Podjetje navaja, da je pristopilo k pripravi trajnostnega poročila in da tudi prvič poroča o trajnosti v skladu s standardi GRI. Podjetje po novem opredeljuje tudi cilje, ki jih želi uresničiti do leta 2030, te pa že upoštevajo postavljene cilje Organizacije združenih narodov.

Podjetje v svojem poročilu poroča v skladu z Uredbo o taksonomiji, ravno tako je prvič izdelalo matriko pomembnosti. Poročane informacije nakazujejo, da se podjetje že pripravlja in praktično že poroča v skladu s prihajajočimi obveznimi standardi ESRS. Podjetje navaja, da je ustanovilo tim zaposlenih, ki so zadolženi za pripravo trajnostnega poročila in za izvajanje vseh potrebnih aktivnosti na področju trajnosti, kar nakazuje, da se je podjetje resno lotilo te tematike. V trajnostnem poročilu podjetje po novem poroča tudi o odnosih z deležniki.

V sklopu družbenega vidika podjetje poroča o odnosih z zaposlenimi, o varnosti in zdravju pri delu, o odnosih z dobavitelji, kupci in lokalno skupnostjo. Podjetje je razkrilo podatke o zaposlenosti po spolu, starosti, statusu zaposlitve, stopnji izobrazbe, o številu obveznih praks dijakov in študentov, o na novo zaposlenih po spolu, fluktuaciji zaposlenih po spolu, odstotku zaposlenih s statusom invalida, koriščenju materinskega in očetovskega dopusta, podatke o bruto minimalni plači in povprečni plači ter podatke o izobraževanju zaposlenih po letih. Vsi zgoraj naštetih podatki so zbrani v tabelah, določeni podatki pa so prikazani tudi grafično. Podatki so v primerjavi z letom 2021 prikazani bolj pregledno, dajejo primerjavo tudi s preteklimi leti (od leta 2018), prav tako pa je razkritih veliko več informacij, kot jih je bilo v poročilu v letu 2021 (zajeti so bili podatki o starostni strukturi zaposlenih, odsotnosti z dela v odstotkih, o številu invalidov, stroških izobraževanj, številu izobraževalnih ur, fluktuaciji v odstotkih, o zaposlenih po stopnji izobrazbe – večina podatkov se primerja zgolj na predhodno letno in ne na daljše časovno obdobje). V sklopu varnosti in zdravja pri delu podjetje razkriva informacije o finančnih vložkih, poškodbah pri delu, primerja poškodbe pri delu v podjetju s panogo C20 in Slovenijo, razkriva podatke o potencialnih nevarnostih in skorajšnjih dogodkih ter o odsotnosti z dela. Podjetje prvič poroča o odnosih s kupci in o odnosih z dobavitelji. V okviru odnosa z lokalno

skupnostjo podjetje poroča o sponzorstvih in donacijah po področjih, o pomoči ranljivim skupinam, sodelovanju s šolami in fakultetami, prostovoljstvu, komuniciranju z javnostjo in tudi o spremljanju in reševanju pritožb javnosti na področju okolja (smrad, prašenje, hrup in drugo).

V sklopu okoljskega vidika podjetje v letu 2022 poroča na področju upravljanja s surovinami o porabi embalažnih materialov, uporabi recikliranih vhodnih materialov in ponovni uporabi materialov. Na področju ravnanja z odpadki razkriva količino nastalih odpadkov. Na področju upravljanja z energijo razkriva vrednost investicij, skupni prihranek na letni ravni, delež porabljenih energentov, specifično porabo energentov, vlaganje v obnovljive vire in investicije v razogljíčenje. V sklopu poročanja o izpustih v zrak so razkriti podatki o ogljičnem odtisu, monitoringu in o projektu čistilne naprave za taljenje žvepla. Poglavje Upravljanje z vodo zajema porabo vode glede na vir, skrb za vodne vire, delež reciklirane vode in ravnanje z odpadnimi vodami.

Posebno poglavje je namenjeno tudi biotski raznovrstnosti in vplivu nanjo, v sklopu tega pa je opisan tudi o projekt za oživljanje struge.

V sklopu poglavja poročanja o trajnostnem razvoju ni posebej razkrit vidik upravljanje. Vidik upravljanje je sicer zajet v matriki pomembnosti, vendar preostale informacije o upravljanju najdemo po celotnem poročilu. Podatki o ekonomski uspešnosti, prisotnosti na trgu, nabavni praksi, investicijah in davkih so predstavljeni po celotnem poročilu – v sklopu poslovnega dela poročila in v računovodskem delu poročila.

Opisna primerjava je pokazala, da obstajajo večje razlike pri poročanju o trajnostnem razvoju podjetja Cinkarna Celje med letoma 2022 in 2021. Na podlagi opažanj sem se odločila, da izpolnim vprašalnik tudi za leto 2022 in opravi kvantitativno analizo.

Največji napredek se je pokazal pri okoljskem vidiku, kjer je podjetje glede na zastavljen vprašalnik doseglo 76 % vseh možnih točk, kar je za 45 % boljši rezultat v primerjavi z letom 2021. V letu 2022 je kakovostneje poročano tudi o družbenem vidiku, ki je zbral 72 % točk, kar je glede na zastavljen vprašalnik za 35 % bolje kot leto prej. Pri ekonomskem vidiku je podjetje v letu 2022 zbralo 14 % višji delež točk v primerjavi s predhodnim letom.

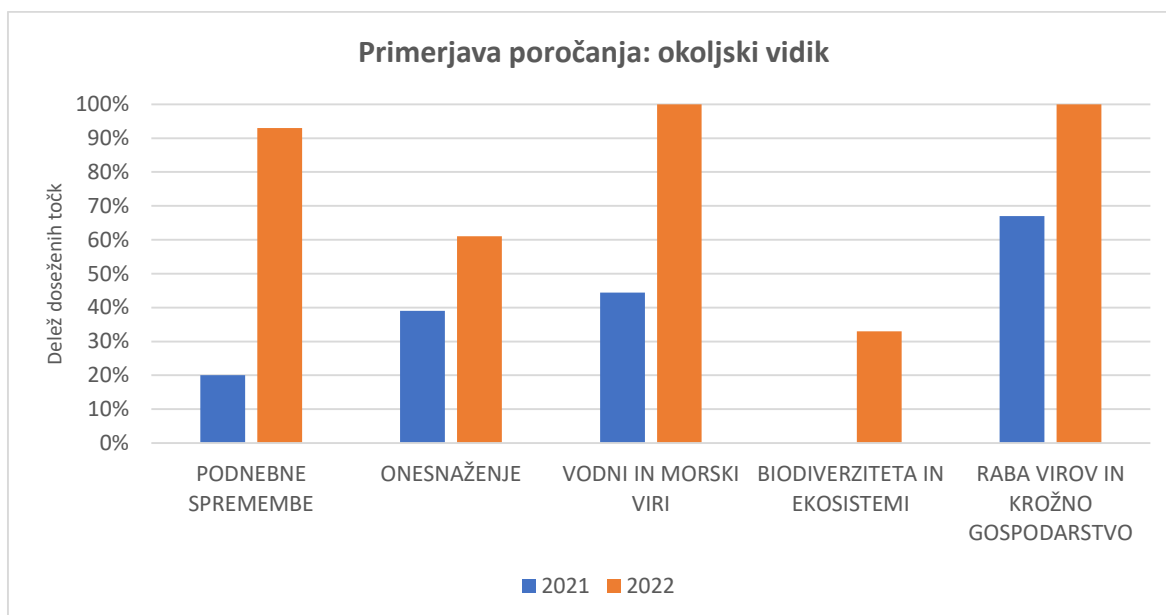
Slika 18 prikazuje podrobnejšo primerjavo poročanja o okoljskem vidiku po področjih. Podjetje je doseglo vse točke na področju vodni in morski viri ter raba virov in krožno gospodarstvo. Podjetje je glede na zastavljen vprašalnik za 73 % izboljšalo področje poročanja o podnebnih spremembah in tako zbralo 93 % vseh možnih točk. Podjetje je prav tako prvič poročalo o biodiverziteti in ekosistemih. Rezultati kažejo, da se je podjetje začelo zavedati pomena poročanja o okoljskih kazalnikih.

Slika 17: Delež doseženih točk pri vidikih trajnosti za leti 2021 in 2022

Vir: Lastno delo.

Slika 18: Primerjava deleža doseženih točk pri okoljskem vidiku po področjih za leto 2021 in 2022

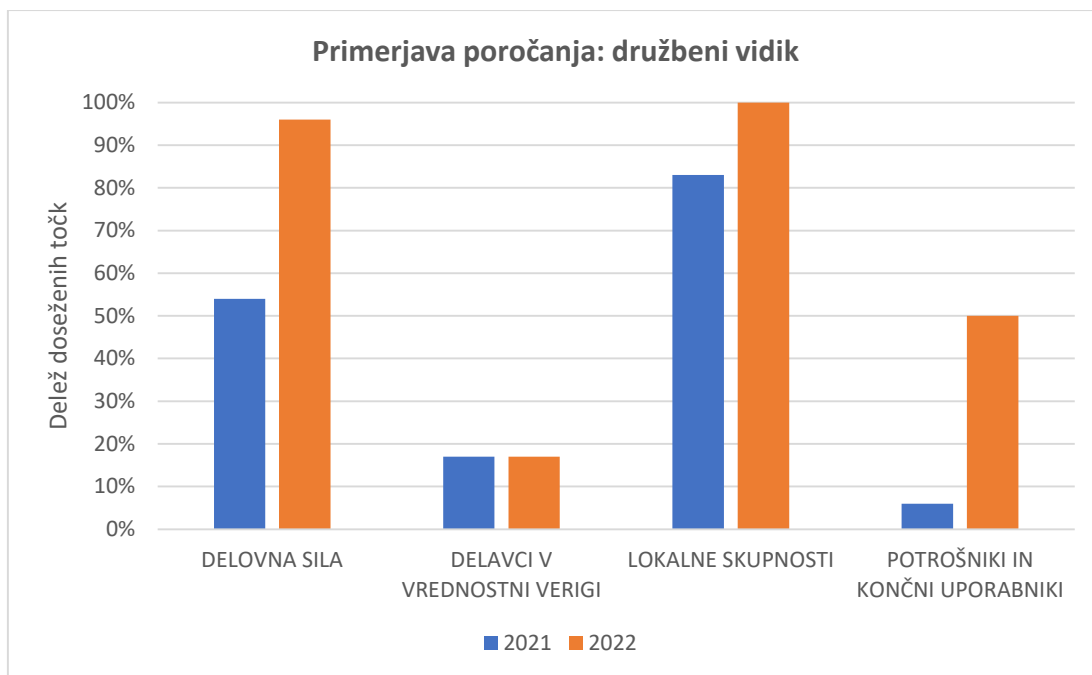

Vir: Lastno delo.

Slika 19 prikazuje primerjavo poročanja družbenega vidika po področjih med letoma 2022 in 2021. Analiza je pokazala, da je podjetje izboljšalo poročanje na področjih delovna sila, lokalne skupnosti ter potrošniki in končni uporabniki, medtem ko je področje delavci v vrednostni verigi doseglo enak delež točk kot preteklo leto.

Ker ekonomski vidik ni razdeljen na področja in zajema vsega skupaj sedem kazalnikov, je analiza vidika zajeta že na sliki 17. Podjetje je v letu 2022 kakovostnejše poročalo o investicijah, prejemu finančnih pomoči in preprečevanju korupcije in podkupovanja.

Slika 19: Primerjava deleža doseženih točk pri družbenem vidiku po področjih za leto 2021 in 2022

Vir: Lastno delo.

4.3 Ključne ugotovitve in priporočila

Izbrana podjetja, z izjemo Leka, o trajnostnem razvoju poročajo v letnih poročilih, ki so objavljena na spletnih straneh družb oz. so javno dostopna na AJPES. Podjetje Lek o trajnostnem razvoju poroča v samostojnem poročilu, ki sem ga pridobila na njihovi spletni strani. Z vpeljavo CSRD bo podjetje Lek zavezano, da bo po novem o trajnostnem razvoju poročalo v sklopu poslovnega poročila.

Glede na trenutno veljavno zakonodajo v Sloveniji morajo podjetja, ki imajo povprečno število zaposlenih čez 500, in družbe, ki pripravljajo konsolidirana letna poročila, o trajnosti poročati v skladu s 70.c členom ZGD-1J. To pomeni, da so med izbranimi podjetji v magistrskem delu k poročanju o trajnosti zavezana zgolj podjetja Krka, Lek in Cinkarna Celje. Podjetja zaposlujejo več kot 500 ljudi oz. pripravljajo konsolidirana letna poročila. Skladno z ZGD morajo podjetja poročati vsaj o informacijah o kadrovskih, socialnih in okoljskih zadevah, boju proti korupciji in podkupovanju, o spoštovanju človekovih pravic ter samih politik. Letno poročilo za leto 2021 podjetja Cinkarna Celje je najbolj pregledno in sledi ZGD, saj zajema vse prej naštete obvezne elemente. V izjavi o nefinančnem poslovanju ima v razdelku politike podjetje predstavljeno okoljsko, socialno in kadrovske

politiko ter zdravje pri delu, znotraj katerih razkriva informacije o vseh treh vidikih trajnosti. Sledi opis politike spoštovanja človekovih pravic in opis politike boja proti korupciji in podkupovanju. Tudi Lek in Krka poročata o vseh obveznih elementih, ki jih zahteva ZGD, so pa informacije predstavljene razpršeno po poročilu in jih bralec težje najde kot pri Cinkarni Celje.

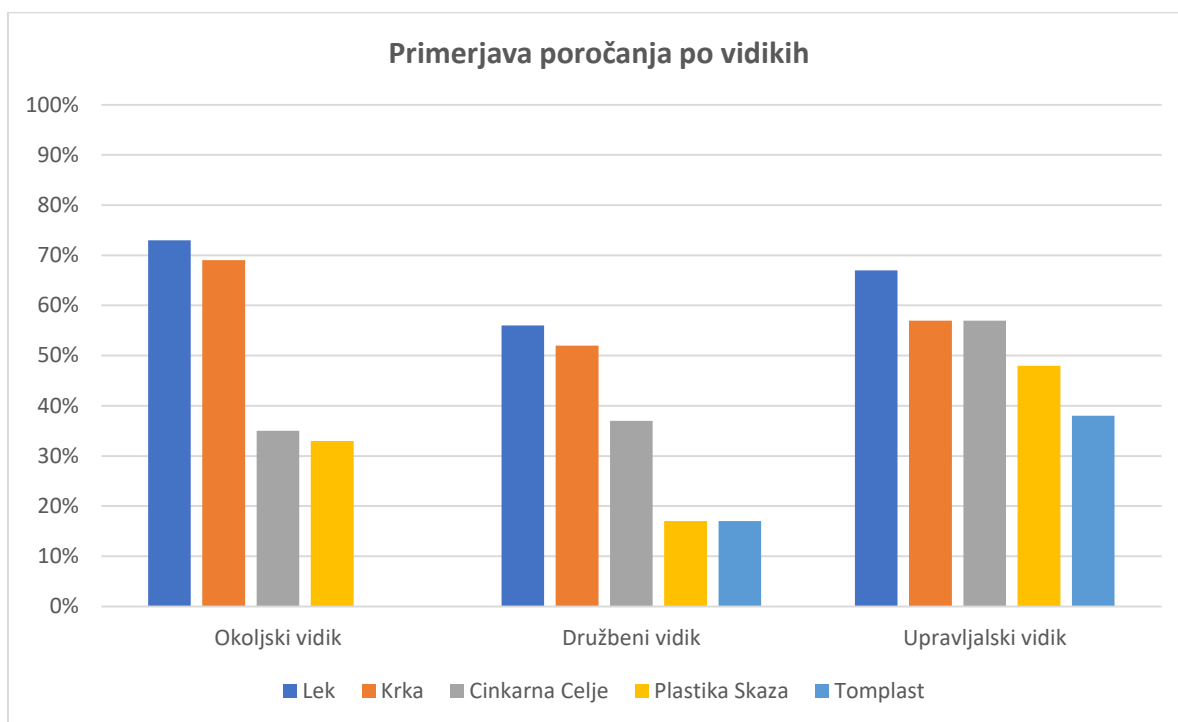
Podjetji Tomplast in Plastika Skaza po trenutno veljavni zakonodaji nista zavezani k poročanju o trajnostnem razvoju. Kljub temu pa bo podjetje Tomplast (glede na trenutne podatke v letnem poročilu) z vpeljavo CSRD zavezanec za poročanje o trajnostnem razvoju. Plastika Skaza po trenutnih podatkih naj ne bi bila zavezanka, je pa temu zelo blizu, saj izpolnjuje enega izmed treh kriterijev (več kot 250 zaposlenih), ravno tako pa je blizu temu, da izpolni še drugi kriterij, ki bi jo uvrstil med zavezance k poročanju o trajnosti. Trenutno ima Plastika Skaza namreč 39 milijonov EUR prihodkov na leto (kriterij CSRD pa je več kot 40 milijonov EUR na leto). Obe podjetji o trajnosti trenutno poročata še prostovoljno, zato je tudi njuno poročanje v primerjavi s preostalimi podjetji v primerjalni analizi doseglo najslabše rezultate (gl. sliko 20).

Izkazalo se je, da podjetja v povprečju najbolje poročajo o upravljavskem vidiku. Kljub temu pa ne smemo zanemariti dejstva, da je ta vidik v vseh poročilih najbolj razpršeno prikazan. Podatke o ekonomskem vidiku sem iskala po celotnem poročilu, kar je bilo zame kot bralki zelo težavno. Podjetjem bi priporočila, da o ekonomskem vidiku poročajo znotraj trajnostnega poročila.

S slike 20 je razvidno, da o vseh treh vidikih trajnosti najbolje poročata farmacevtski podjetji, ki sta dosegli zelo podoben delež točk. Lek sicer glede na rezultate analize malo bolje poroča o vseh treh vidikih, razlog se skriva v samostojnem poročilu, ki obsega kar 100 strani (v primerjavi s Krko, ki jih ima 37). Lekovo samostojno poročilo se mi je zdelo kakovostnejše v primerjavi s Krkinim, saj vsebuje več podatkov in informacij. Ker so farmacevtska podjetja ključni akterji pri izboljšanju zdravja in kakovosti življenja ljudi, še bolj poudarjajo družbeno odgovorno ravnanje.

Kljub temu da podjetje Tomplast prostovoljno poroča o trajnosti, sem bila presenečena, da ni poročalo ničesar o okoljskem vidiku. Za proizvodna podjetja je namreč poročanje o okoljskem vidiku ključnega pomena, saj imajo velik vpliv na okolje, obenem pa jim to prinaša konkurenčno prednost. Podjetju Tomplast bi priporočila, da v svoje letno poročilo vključi podatke v zvezi z okoljsko trajnostjo. Obenem bi vsem podjetjem priporočila, da v svoja letna poročila vključijo tudi informacije o izpustih v tla, okoljskih katastrofah, vplivih dejavnosti na biotsko raznovrstnost in več informacij v zvezi z prihajajočimi izboljšavami na energetskem področju.

Slika 20: Primerjava poročanja po vidikih izbranih podjetij za poslovno leto 2021

Vir: Lastno delo.

S slike 20 tudi razberemo, da je bil v povprečju družbeni vidik v poročilih najslabše prikazan glede na zastavljen vprašalnik. Kljub temu da je vidik uveljavljen že dlje časa in podjetja o njem najbolj pozitivno poročajo, ostajajo področja, na katerih imajo podjetja še možnosti za izboljšave. Podjetjem priporočam, da začnejo v prihodnjem letu poročati o delavcih v vrednostni verigi, saj bo to od njih v prihodnje zahteval standard ESRS S2. Prav tako bi jim priporočila, da v svojih poročilih namenijo več besed o ključnih deležnikih, odgovornosti do potrošnikov in zadovoljstvu potrošnikov.

Zanimalo me je, ali so izbrana podjetja za poslovno leto 2022 izboljšala poročanje o trajnosti. Glede na javno dostopna poročila sem lahko primerjala poročanje Krke in Cinkarne Celje. Ugotovila sem, da podjetje Krka v obeh letih poroča zelo podobno. Napredek pri Krkinem poročilu v letu 2022 je opaziti pri pripravi akcijskega načrta za zmanjševanje skupnega ogljičnega odtisa do leta 2050. Podjetje Cinkarna Celje je naredilo velik napredek pri poročanju o trajnosti. Iz letnega poročila za leto 2022 Cinkarne Celje je mogoče razbrati, da se podjetje že pripravlja na novo zakonodajo na področju trajnosti in razkriva precej več podatkov pri vseh treh vidikih. Podjetje je tudi prvič poročalo po standardih GRI.

SKLEP

Poročanje o trajnostnem razvoju je za podjetja zelo pomembno, še posebej za tista, ki delujejo v sektorju kemijske industrije. Poročanje o trajnostnih elementih ločuje trajnostno usmerjena in odgovorna podjetja, ki stremijo k optimizaciji družbe in okolja, od tistih, ki o teh elementih pomanjkljivo oz. sploh ne poročajo. Trajnostna poročila lahko podjetjem prinesejo koristi, kot so konkurenčna prednost, večja dolgoročna uspešnost, nove priložnosti za inovacije ipd.

Kemijska industrija trajnostne dosežke dokazuje večinoma z merljivimi podatki, so pa ti podatki med podjetji zelo različno prikazani. Velika podjetja o trajnosti bolje poročajo kot srednja in mala podjetja. S pomočjo vprašalnika, s katerim sem izvedla vsebinsko analizo, sem ugotovila, da farmacevtski podjetji Lek in Krka najboljše poročata o trajnosti. Podjetji poročata po smernicah GRI. Čeprav podjetje Cinkarna Celje poroča skladno z ZGD, so po mojem mnenju za leto 2021 poročani elementi o trajnosti pomanjkljivo prikazani. Pomanjkljivo o trajnosti poročata tudi podjetji Plastika Skaza in Tomplast.

Velik napredek pri poročanju je podjetje Cinkarna Celje doseglo v letu 2022, saj je začelo poročati po smernicah GRI. V njihovem poročilu najdemo več razkritih informacij pri vseh treh vidikih, še posebej velik napredek je podjetje naredilo pri poročanju o okoljskem vidiku.

Analiza poročil je pokazala, da se podjetja, za katera je poročanje o trajnosti obvezno, zavedajo, da je to pomembno. Toda čeprav zavezanci poročajo o trajnostnih vidikih, bi svoja poročila lahko še izboljšali. Podjetja delujejo v panogi, ki velja za tisto, ki onesnažuje okolje in ima obenem številne možnosti za izboljšanje proizvodnih procesov, uporabo čistejših energijskih virov, zmanjšanje porabe odpadkov in surovin, recikliranje ipd. Na podlagi tega bi podjetja lahko v svoja poročila vključila še več kazalnikov, ki bi prikazali tudi sam napredek na več področjih. Srednja podjetja o trajnostnem razvoju poročajo manj kakovostno, ker zanje poročanje še ni obvezno. Kljub temu bi podjetja lahko v svoja poročila vključila več kazalnikov, saj bi s tem lahko zadovoljila več interesnih skupin, privabila vlagatelje in bila obenem konkurenčna.

Poročanje o trajnostnem razvoju bo za velika podjetja postalo obvezno z letom 2024. Tako je pričakovati, da bodo poročila postala obširnejša, kakovostnejša, zanesljiva in primerljiva. Za poročanje o elementih trajnostnega razvoja trenutno veljavna evropska zakonodaja še dopušča, da podjetja poročajo v različnih okvirih, saj splošno določeni in dogovorjeni standardi še niso zakonsko podani. Do zdaj so podjetja poročala na podlagi smernic in priporočil, zato so lahko sama izbrala ključne kazalnike. S tem je primerjava trajnostnih poročil med podjetji zelo težavna, saj so izračuni in interpretacija rezultatov predstavljeni pri vsakem podjetju na svoj način. Bralci poročil lahko tudi podvomimo o verodostojnosti poročenih kazalnikov, saj ne vemo, ali so izbrani, da prikažejo pozitivno

sliko podjetja in obenem prikrijejo negativne vplive, ali so ti kazalniki za podjetja res ključnega pomena.

Dvomi o poročane kazalnike se bodo bralcem poročil z vpeljavo direktive CSRD zmanjšali oz. jih ne bo več, saj bo po novem potrebna revizija trajnostnih poročil. Zahteva po obvezni reviziji trajnostnih poročil bo prinesla enakovredno raven zagotovil za finančno in trajnostno poročanje. Tako podjetja kot tudi revizijsko stroko v prihodnjih letih čakajo izzivi. Podjetja bodo morala področju trajnosti nameniti več resursov. Pričakujem, da bodo podjetja na novo zaposlovala ljudi oz. bo v podjetjih prisotna fluktuacija, saj bo priprava trajnostnih poročil zahtevna. Tudi revizijska stroka bo postavljena pred velik izziv, ker trenutno še ni sprejetih standardov glede dajanja zagotovil o trajnosti. Vsekakor se bodo zahteve pri poročanju o trajnosti zaostrole, podjetja pa jih bodo morala upoštevati. S takšnim pristopom nam bo morda uspelo ustaviti globalno segrevanje in ohraniti planet za prihodnje generacije.

LITERATURA IN VIRI

1. ANR. (2022). *Direktiva (EU) 2022/2464 (CSRD)*. Pridobljeno 16. maja 2023 iz <https://www.anr.si/category/predpisi/>
2. Babič Fink, S. & Biloslavo, R. (2012). *Trajnostno poročanje podjetij: priložnosti in izzivi*. Pridobljeno 14. septembra 2021 iz <https://core.ac.uk/download/pdf/52488004.pdf>
3. CEFIC. (brez datuma a). *Chemical Industry is a solution provider for Sustainability*. Pridobljeno 17. maja 2023 iz <https://cefic.org/a-solution-provider-for-sustainability/>
4. CEFIC. (brez datuma b). *Responsible Care*. Pridobljeno 17. maja 2023 iz <https://cefic.org/responsible-care/>
5. CEFIC. (brez datuma c). *Slovenia*. Pridobljeno 17. maja 2023 iz <https://cefic.org/a-pillar-of-the-european-economy/landscape-of-the-european-chemical-industry/slovenia/>
6. Cervenik, S. & Rojnik, E. (2014). *Letno poročilo ni dovolj-potrebne so trajnostne informacije*. Pridobljeno 14. septembra 2021 iz https://konferenca-komunala.gzs.si/pripone/3_Cerkvenik%20Stanka_Letno%20poro%C4%8Dilo%20ni%20dovolj_potrebne%20so%20trajnostne%20informacije.pdf
7. Chouinard, Y., Ellison, J. & Ridgeway, R. (2011). *The Sustainable Economy*. Pridobljeno 17. avgusta 2021 iz <https://hbr.org/2011/10/the-sustainable-economy>
8. Cinkarna Celje d.d. (2022). *Letno poročilo 2022*. Pridobljeno 30. maja 2023 iz https://www.cinkarna.si/uploads/Novice/2023/Letno_porocilo_2022.pdf
9. Cinkarna Celje d.d. (2021). *Letno poročilo 2021*. Pridobljeno 20. maja 2023 iz <https://www.cinkarna.si/za-vlagatelje/objava/revidirano-letno-porocilo-2021-2022-04-13>
10. Council of the European Union. (2009). Council conclusions: An integrated approach to a competitive and sustainable industrial policy in the European Union. 32, 1–11.

11. Courtnell, J. (2019). *Ellison Sustainability for Success: What It Is And How To Implement It*. Pridobljeno 23. julija 2021 iz <https://www.process.st/economic-sustainability/>
12. Čanji, V. (2022). *Poročanje podjetij o trajnosti CSRD*. Pridobljeno 10. februarja 2023 iz <https://www.zelenaslovenija.si/akademija/vsa-izobrazevanja/direktiva-glede-porocanja-podjetij-o-trajnostnosti-csrd-kaj-prinasa/>
13. UN ECLAC. (2018). *The 2030 Agenda and the Sustainable Development Goals: An opportunity for Latin America and the Caribbean*. Pridobljeno 5. septembra 2021 iz https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/40156/S1801140_en.pdf
14. EFRAG. (brez datuma). *First Set of draft ESRS*. Pridobljeno 11. aprila 2023 iz <https://www.efrag.org/lab6>
15. EFRAG. (2022). Prvi osnutek evropskih standardov trajnostnega poročanja. Pridobljeno 22. maja 2023 iz <https://www.bureauveritas.si/newsroom/efrag-objavila-prvi-osnutek-evropskih-standardov-trajnostnega-porocanja>
16. Ekvilib inštitut. (brez datuma a). *Trajnostni razvoj*. Pridobljeno 17. junija 2022 iz <https://www.ekvilib.org/sl/druzbeno-odgovornost-podjetij/trajnostni-razvoj-in-druzbeno-odgovornost-podjetij/>
17. Ekvilib inštitut. (brez datuma b). *Trajnostno oz. nefinančno poročanje*. Pridobljeno 10. aprila 2023 iz <https://www.ekvilib.org/sl/druzbeno-odgovornost-podjetij/trajnostno-porocanje-po-smernicah-gri-global-reporting-iniciative/>
18. Elliott, J. A. (2018). *An Introduction to Sustainable Development* (4. izd.). New York: Routledge Perspectives on Development.
19. Evropska komisija. (2023). *Transition pathway for the Chemical Industry*. Pridobljeno 20. maja 2023 iz <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/54595>
20. Evropska komisija. (2011). *Obnovljena strategija EU za družbeno odgovornost podjetij za obdobje 2011–14*. Pridobljeno 2. maja 2023 iz <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0681&from=EN>
21. Evropska komisija. (2001). *Green paper: Promoting a European framework for Corporate*. Pridobljeno 2. maja 2023 iz https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/doc_01_9/DOC_01_9_EN.pdf
22. EY. (2022). *European Sustainability Reporting Standards - ESRS*. Pridobljeno 10. maja iz https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/ifrs/ey-esrs.pdf
23. EY Slovenija. (2023). *Direktiva o poročanju podjetij glede trajnosti (CSRD)*. Pridobljeno 15. aprila 2023 iz https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/sl_si/topics/sustainability/ey-slovenija_direktiva-o-porocanju-podjetij-glede-trajnostnosti.pdf?download
24. Galuppo, L., Gorli, M., Scaratti, G. & Kaneklin, C. (2014). Building social sustainability: Multi-stakeholder processes and conflict management. *Social Responsibility Journal*, 10 (4), 685–701.

25. GZS. (brez datuma a). *Gospodarski pomen kemijske industrije*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 iz https://www.gzs.si/zdruzenje_kemijske_industrije/vsebina/O-kemijski-industriji/Gospodarski-pomen-kemijske-industrije
26. GZS. (brez datuma b). *Združenje kemijske industrije*. Pridobljeno 16. junija 2021 iz https://www.gzs.si/zdruzenje_kemijske_industrije/vsebina/Za-podjetja/Slovenska-kemijska-industrija-prilo%C5%BEnost-za-zaposlovanje-in-podporo-trajnostnemu-avgustarazvoju/Koti%C4%8Dek-za-mlade/60477
27. GRI. (brez datuma). *Global reporting*. Pridobljeno 5. maja 2023 iz <https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history>
28. GRI. (2021). *A Short Introduction To the GRI Standards*. Pridobljeno 10. aprila 2023 iz <https://www.globalreporting.org/media/wtafl4tw/a-short-introduction-to-the-gri-standards.pdf>
29. Hren, B. (2016). *Patenti v farmaciji: Ne zaščita, ovira razvoju inovacij*. Pridobljeno 15. marca 2023 iz <https://www.dnevnik.si/1042735165>
30. Indeed. (2022). *What Is Economic Sustainability*. Pridobljeno 30. marca 2022 iz <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/what-is-economic-sustainability>
31. ISO. (brez datuma). *ISO standards*. Pridobljeno 15. aprila 2022 iz <https://www.iso.org/home.html>
32. Karaman, S. A., Kilic, M. & Uyae, A. (2018). Sustainability reporting in the aviation industry: worldwide evidence. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 9 (4), 362-391.
33. Kaya, I. & Halit Akbulut, D. (2019). Sustainability reporting and firm performance. *GBRC*, 9(18), 81-84.
34. Kovačič, P. (2020). *Trajnostno poročanje v Sloveniji – obveznost ali priložnost?* Pridobljeno 16. junija 2021 iz https://www.ey.com/sl_si/financial-accounting-advisory-services/sustainability-reporting-obligation-or-opportunity
35. Krka d.d. (2022). *Letno poročilo 2022*. Pridobljeno 20. maja 2023 iz https://www.krka.si/_assets/KRKA-Letno-porocilo-2022.pdf
36. Krka d.d. (2021). *Letno poročilo 2021*. Pridobljeno 20. maja 2023 iz https://webapi.krka.biz/media/doc/si/za_vlagatelje/2022/LP%202021%20splet.pdf
37. Lek d.d. (2021). *Poročilo o trajnostnem razvoju družbe Lek d.d. za leto 2021*. Pridobljeno 15. maja 2023 iz https://lek.si/media/dropbox/porocila/Lek_Trajnostno_porocilo_2021.pdf
38. Levstik, D. (2021). *Prihajajo nova pravila glede poročanja podjetij o trajnosti – kaj to pomeni za podjetja in na kaj vse se morajo pripraviti?* Pridobljeno 15. marca 2023 iz <https://static1.squarespace.com/static/59c66ed62994ca741bd680bf/t/632ad74764da4c16ca7fd656/1663752007757/Prihajajo+nova+pravila+glede+poroc%CC%8Canja+podjetij+o+trajnosti+%E2%80%93+kaj+to+pomeni+za+podjetja+in+na+kaj+vse+se+morajo+pripraviti+%3F+.pdf>
39. OZN. (brez datuma). *Cilji trajnostnega razvoja*. Pridobljeno 22. maja 2022 iz https://unis.unvienna.org/unis/sl/topics/sustainable_development_goals.html

40. Plastika Skaza d.o.o. (2021). *Letno poročilo 2021*. Pridobljeno 30. maja 2023 iz AJPES <https://www.ajpes.si/jolp/>
41. Prava kemija. (brez datuma). *Slovenska kemijska industrija*. Pridobljeno 16. junija 2021 iz <https://pravakemija.si/slovenska-kemijska-industrija/>
42. Purvis, B., Mao, Y. & Robinson, D. (2019). Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustainability Science*, 14(3), 681-695.
43. Sampong, F., Song N., Osei Boahene K. & Ansong Wadie K. (2018). Disclosure of CSR Performance and Firm Value: New Evidence from South Africa on the Basis of the GRI Guidelines for Sustainability Disclosure. *Sustainability*, 10(12), 1–28.
44. Scherer, F. M. (2000). The pharmaceutical industry. *Health Care Economics*, 1, 1297–1336.
45. Tomplast d.o.o. (2021). *Letno poročilo 2021*. Pridobljeno 30. maja 2023 iz AJPES <https://www.ajpes.si/jolp/>
46. TZS. (brez datuma). *Trajnostno korporativno poročanje*. Pridobljeno 13. avgusta 2021 iz <https://www.tzslo.si/sl/vsebine-za-clane/splosna-zakonodaja/okolje/trajnostno-porocilo>
47. Vežjak B. (2022). *Trajnostno poslovanje: priročnik za organizacije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
48. Worldfavor. (brez datuma). *5 Sustainability Reporting Frameworks to Help Your Organization Set Priorities*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 iz <https://blog.worldfavor.com/5-sustainability-reporting-frameworks-to-help-your-organization-set-priorities>

PRILOGA

Priloga 1: Vprašalnik

OKOLJSKI VIDIK	Možno številko točk
PODNEBNE SPREMEMBE	
Poročanje o emisijah toplogrednih plinov?	0/1/2/3
Poročanje o zmanjšanju emisij toplogrednih plinov?	0/1/2/3
Poročanje o porabi energije (obnovljive in neobnovljive)?	0/1/2/3
Poročanje o energetske intenzivnosti?	0/1/2/3
Poročanje o prihajajočih izboljšavah na energetske področju?	0/1/2/3
ONESNAŽENJE	
Poročanje o emisijah v zrak?	0/1/2/3
Poročanje o emisijah v tla?	0/1/2/3
Poročanje o rabi odpadkov?	0/1/2/3
Poročanje o ravnanju z odpadki?	0/1/2/3
Poročanje o recikliranju?	0/1/2/3
Poročanje o okoljskih katastrofah?	0/1/2/3
VODNI IN MORSKI VIRI	
Poročanje o emisijah v vodo?	0/1/2/3
Poročanje o odpadni vodi?	0/1/2/3
Poročanje o porabi vode?	0/1/2/3
BIODIVERZITETA IN EKOSISTEMI	
Poročanje o vplivih dejavnosti, izdelkov, storitev ba biotsko raznovrstnost?	0/1/2/3
Poročanju o obratih/poslopih na zaščitenem območju?	0/1/2/3
RABA VIROV IN KROŽNO GOSPODARSTVO	
Podjetje poroča o porabi električne energije, plina, vode, specifične porabe?	0/1/2/3
DRUŽBENI VIDIK	
DELOVNA SILA	
Poročanje o številu zaposlenih?	0/1/2/3
Poročanje o raznolikosti delovne sile (etična raznolikost, starostna raznolikost, razmerje med spoloma)?	0/1/2/3
Poročanje o upravičenosti do zaposlitve (npr. invalidnost, vključevanje ranljivih skupin)?	0/1/2/3
Poročanje o zaposlitvenem statusu (določen čas, nedoločen čas)?	0/1/2/3
Poročanje o usposabljanju zaposlenih?	0/1/2/3
Poročanje o stopnji izobrazbe?	0/1/2/3
Poročanje o vlaganju v izobraževanje in kariernih možnosti za zaposlene?	0/1/2/3
Poročanje o varnosti in zdravju pri delu?	0/1/2/3
DELAVCI V VREDNOSTNI VERIGI	
Poročanje o nediskriminaciji in človekovih pravicah?	0/1/2/3
Poročanje o sodelovanju z delavci v vrednostni verigi?	0/1/2/3
LOKALNE SKUPNOSTI	
Poročanje o praksah podjetja za sodelovanje z lokalnimi skupnostmi?	0/1/2/3
Poročanje o donacijah/sponzorstvih?	0/1/2/3

POTROŠNIKI in KONČNI UPORABNIKI	
Poročanje o odgovornosti do potrošnikov?	0/1/2/3
Poročanje o zadovoljstvu potrošnikov?	0/1/2/3
Poročanje o nabavni politiki?	0/1/2/3
Poročanje o odgovornosti do dobaviteljev?	0/1/2/3
Poročanje o postopkih presoje dobaviteljev?	0/1/2/3
Poročanje o ključnih deležnikih?	0/1/2/3
EKONOMSKI VIDIK	
Poročanje o ekonomski uspešnosti (prihodki od prodaje ...)?	0/1/2/3
Poročanje o investicijah?	0/1/2/3
Poročanje o vlaganju v raziskavah in razvoju?	0/1/2/3
Poročanje o vlaganjih v zvezi s trajnostnim razvojem, trajnostne strategije?	0/1/2/3
Poročanje o prejemu finančnih pomoči (subvencije, olajšave)?	0/1/2/3
Poročanje o davkih?	0/1/2/3
Poročanje o preprečevanju korupcije in podkupovanja?	0/1/2/3